

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

MODERN PHILOLOGY

Науковий журнал

Випуск 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Науковий журнал «Modern Philology» засновано у 2024 році Одеським національним морським університетом.

Реєстрація в Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення:
Рішення № 887 від 21.03.2024 р.
Ідентифікатор медіа: R30-02771.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Одеського національного морського університету
(протокол № 8 від 27.03.2024 р.)*

Офіційний сайт видання: journals.onmu.in.ua/index.php/modernphilology

Головний редактор – **Корольова Тетяна Михайлівна**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри «Філологія», Одеський національний морський університет.

Редакційна колегія:

Бабелюк Оксана Андріївна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов та перекладознавства, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Бігунова Наталя Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова;

Зимомря Іван Миколайович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу, Ужгородський національний університет;

Іліаді Олександр Іванович, доктор філологічних наук, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики факультету іноземних мов, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Коляса Олена Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології, Одеський національний морський університет;

Москалюк Олена Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри «Філологія», Одеський національний морський університет;

Смаглій Валерія Михайлівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології, Одеський національний морський університет;

Юхимець Світлана Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри «Філологія», Одеський національний морський університет;

Конрад Казимеж Шамрик, доктор наук, професор кафедри лексикології та прагмалінгвології кафедри польської мови та компаративістики, Білостоцький університет (Польща).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 3041-1564 (Online)

ISSN 3041-1556 (Print)

© Одеський національний морський університет, 2024

ЗМІСТ

Koliasa O. V. METHODS OF LINGUISTIC ANALYSIS OF THE CONCEPT DISASTER IN THE DESCRIPTION OF RISK SITUATIONS IN PUBLICISTIC DISCOURSE	5
Лелет І. О. ГРАФІЧНІ СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ АВТОРА У ПЕРЕКЛАДІ.....	12
Окулова Л. О. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ).....	17
Prihodko G. I. COGNITIVE AND ECOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF LANGUAGE PHENOMENA.....	23
Репушевська І. І. ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ЕКРАНІЗАЦІЇ (2005) РОМАНУ ДЖ. ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ».....	28
Смаглій В. М. СУЧАСНІ ТРЕНДИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	33
Строченко Л. В. НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ <i>A WORK OF GENIUS</i> /ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ У НАЇВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....	38
Шерстюк О. І. РОЛЬ МЕТАФОР У ФОРМУВАННІ ТА РОЗУМІННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	43
Yablonska T. M. THE FEATURES OF THE USE OF PHRASAL VERBS IN THE ECONOMIC AND FINANCIAL CONTEXT OF PROFESSIONAL ENGLISH.....	50

CONTENTS

Koliasa Olena METHODS OF LINGUISTIC ANALYSIS OF THE CONCEPT DISASTER IN THE DESCRIPTION OF RISK SITUATIONS IN PUBLICISTIC DISCOURSE	5
Lelet Iryna GRAPHICAL MEANS OF TRANSLATING THE AUTHOR'S OCCASIONAL WORDS.....	12
Okulova Liudmyla THE PECULIARITIES OF EMOTIVENESS CATEGORY TRANSLATION IN UKRAINIAN IN THE FICTIONAL DISCOURSE (BASED ON THE ENGLISH LANGUAGE MATERIAL).....	17
Prihodko Galyna COGNITIVE AND ECOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF LANGUAGE PHENOMENA.....	23
Repushevska Iryna LINGUAL PECULIARITIES OF THE FILM ADAPTATION (2005) OF THE NOVEL BY J. AUSTIN «PRIDE AND PREJUDICE».....	28
Smahlii Valeriia MODERN TRENDS IN INTERDISCIPLINARY LINGUISTIC RESEARCHES.....	33
Strochenko Lesia NOMINATIVE FIELD OF THE CONCEPT A WORK OF GENIUS IN THE NAIVE WORLDVIEW.....	38
Sherstiuk Olha THE ROLE OF METAPHORS IN THE FORMATION AND UNDERSTANDING OF ENGLISH NAUTICAL TERMINOLOGY	43
Yablonska Tetiana THE FEATURES OF THE USE OF PHRASAL VERBS IN THE ECONOMIC AND FINANCIAL CONTEXT OF PROFESSIONAL ENGLISH.....	50

METHODS OF LINGUISTIC ANALYSIS OF THE CONCEPT DISASTER IN THE DESCRIPTION OF RISK SITUATIONS IN PUBLICISTIC DISCOURSE

Koliasa Olena Vasylivna,

Candidate of Philological Sciences,

Assistant Professor of the Philology Department

Odesa Maritime University;

Assistant Professor of the Department of English and Translation

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ORCID ID: 0000-0001-5301-480X

Language shapes our perception of the world, and this study delves into how the concept of “DISASTER” is linguistically represented in public discourse, specifically focusing on risk situations reported in American and British newspapers. The research underscores the influence of vocabulary choices in news articles on how we understand and respond to potential threats. Employing a lexical-semantic approach, the study meticulously analyzes how the concept “DISASTER” is verbalized within two news article subtypes: weather forecasts and reportages. This analysis sheds light on the unique characteristics of newspaper text when communicating risk situations. By dissecting these texts, the research strives to achieve several key objectives: distinguishing features of risk-related newspaper text identifying characteristics that differentiate newspaper text specifically dedicated to reporting risk situations from other journalistic genres; linguistic representation of DISASTER that includes analysis the specific linguistic choices used to portray the concept of “DISASTER” within weather forecasts and reportages; emotive language and risk perception exploring how linguistic choices contribute to the emotional impact of the text, potentially influencing how readers perceive and react to risk situations. The methodology hinges on two key linguistic analysis methods: component analysis and contextological analysis. Component analysis deconstructs word meaning, revealing its constituent semantic components. Contextological analysis examines how context shapes the understanding of a word. By employing these methods, the research can identify relevant semantic elements associated with “DISASTER” and pinpoint how context influences its interpretation within news articles. This exploration contributes to the growing body of research on the linguistic portrayal of various phenomena. It highlights the intricate link between language and cultural perception of risk, offering valuable insights for crafting effective communication and response strategies in the face of potential disasters.

Key words: component analysis, contextological analysis, concept, disaster, methods, risk situations, publicistic discourse.

Коляса Олена. Методи лінгвістичного аналізу концепту DISASTER в описі ситуацій ризику в публіцистичному дискурсі

Мова формує наше сприйняття світу, і це дослідження заглиблюється в те, як концепт DISASTER лінгвістично представлений у публічному дискурсі, зосереджуючись, зокрема, на ситуаціях ризику, про які повідомляють американські та британські газети. Дослідження підкреслює вплив вибору лексики в новинних статтях на те, як ми розуміємо і реагуємо на потенційні загрози. Цей аналіз проливає світло на унікальні характеристики газетного тексту, коли йдеться про ситуації ризику. Розглядаючи ці тексти, дослідження прагне досягти кількох ключових цілей: визначення особливостей газетного тексту, пов'язаного з ризиком, щоб виявити характеристики, які відрізняють газетний текст, спеціально присвячений висвітленню ситуацій ризику, від інших журналістських жанрів; лінгвістична репрезентація лиха, що включає аналіз конкретних мовних засобів, які використовуються для зображення концепту DISASTER у прогнозах погоди і репортажах; емоційна мова і сприйняття ризику, щоб з'ясувати, як лінгвістичні засоби сприяють емоційному впливу тексту, що потенційно впливає на те, як читачі сприймають і реагують на ситуації ризику. Методологія ґрунтується на двох ключових методах лінгвістичного аналізу: компонентному аналізі та контекстологічному аналізі. Компонентний аналіз деконструє значення слова, виявляючи його складові семантичні компоненти. Контекстологічний аналіз досліджує, як контекст формує розуміння слова. Використовуючи ці методи, дослідники можуть визначити відповідні семантичні елементи, пов'язані зі словом DISASTER,

і з'ясувати, як контекст впливає на його інтерпретацію у новинних статтях. Це дослідження робить свій внесок у зростаючу кількість розвідок, присвячених мовному зображенню різних явищ. Воно висвітлює складний зв'язок між мовою та культурним сприйняттям ризику, пропонуючи цінну інформацію для розроблення ефективних стратегій комунікації та реагування на потенційні катастрофи.

Ключові слова: компонентний аналіз, контекстологічний аналіз, концепт, катастрофа, методи, ситуації ризику, публіцистичний дискурс.

Introduction. Language and thought are inherently intertwined concepts, with each language providing its unique method of conceptualization and categorization, thus reflecting the world in its distinct manner. These linguistic means, employed in texts, serve as vessels for our daily experiences and knowledge of the world, encapsulating what can be referred to as a «linguistic picture of the world.» Given the prominent role of vocabulary in shaping this picture, it can be asserted that texts, as objects of communication, embody this representation. Investigating how concept DISASTER is presented in texts.

The concept of DISASTER is a complex phenomenon, shaped not only by its objective characteristics but also by how it is communicated to the public. Language plays a crucial role in this process, influencing how we understand and respond to potential threats (Bouchareb, 2016; Fairclough, 2010). This literature review explores the intersection of language, risk communication, and disaster in public discourse, focusing particularly on the role of newspapers in shaping public perception.

Discourse analysis offers valuable tools for examining how language constructs meaning within specific social contexts (Fairclough, 2010; Kress, 2010). By analyzing the way news articles frame a disaster (e.g., headlines, narrative structure), researchers can reveal how the concept of «disaster» is presented to the public and the potential impact on reader perception (Bhatia, 2015; Jacobs, 2011). Additionally, vocabulary choices within the text play a significant role. Studies by Lakoff (2014) suggest that specific word selections can activate certain categories in the reader's mind, potentially influencing their emotional response and risk perception.

The media plays a critical role in disseminating information about potential disasters and shaping public preparedness (Atkin & Vastine, 2014; Lofstedt, 2013). Research by Bouchareb (2016) explores how risk communication unfolds

within the specific context of media discourse, highlighting the influence of language choices on how the severity and urgency of a threat are portrayed. Covello et al. (2001) emphasize the evolving nature of risk communication, urging for clear and responsible language to avoid unnecessary public alarm while still encouraging preparedness. Kasperson et al. (2005) introduce the concept of «social amplification of risk,» suggesting that media portrayals can influence how a risk is perceived and communicated within a society.

To delve deeper into the linguistic representation of «disaster» within public discourse, various methods can be employed. Lexical-semantic analysis, encompassing techniques like component analysis and concordance analysis (Cruse, 2004; Goddard, 2011), allows researchers to deconstruct the meaning of «disaster» and identify the core semantic components associated with the concept within news articles. Additionally, contextological analysis, encompassing discourse analysis and co-occurrence analysis (Lyons, 1977; McHardy Sinclair, 1991; Stubbs, 2008), examines how the surrounding context and frequently co-occurring words shape the meaning of «disaster» within specific risk situations.

Newspapers serve as a primary source of information for the public regarding potential disasters (Fairclough, 1995). Analyzing translated versions of news articles, as employed in this research, allows for exploration of potential variations in how different cultures portray the concept of «disaster» through language choices (Baker, 2011). Studies by Chesterman (2010) highlight the role of translation «memes» or recurring ideas that may influence how risk is communicated across cultures.

In conclusion, the reviewed literature underscores the intricate relationship between language, risk communication, and public perception of disaster. By analyzing the linguistic

choices employed in news articles, researchers can gain valuable insights into how the concept of «disaster» is shaped and disseminated within public discourse. This knowledge can inform responsible journalism practices, facilitate cross-cultural communication during emergencies, and contribute to the development of effective strategies for a more informed and prepared public.

The newspaper articles under scrutiny provide insights into the linguistic portrayal of this concept, offering a glimpse into the significance within each linguistic and cultural community. Thus, an examination of American, British newspapers transcends the mere analysis of linguistic representations, extending to the identification of linguistic means unique to these ethnic groups.

The research aims to explore the verbalization of the concept DISASTER with a focus on risk situations, discover the importance of accurate linguistic choices and their impact on perception and response.

This research is dedicated to the analysis of the linguistic representation of concept within two specific types of newspaper texts: weather forecasts and reportages. This analysis is conducted based on electronic versions of two groups of English newspapers.

While newspaper articles concerning DISASTER concept can be considered quintessential examples of journalistic storytelling, this study reveals a fundamental structural distinction in comparison to other topics such as politics or sports. These articles often incorporate substantial scientific information, suggesting an intermediary nature within the broader linguistic picture of the world.

The significance of this research stems from the growing interest among linguists in investigating the linguistic representation of various phenomena as integral components of the language's portrayal of reality. Furthermore, it aligns with the anthropocentric paradigm of modern linguistic research, emphasizing the inseparable connection between language and its users. The newspaper articles examined in this study, as objects reflecting the linguistic picture of the world, primarily aim at reader engagement and dialogue, critical components of successful journalistic communication.

The **subject** of this research pertains to the linguistic representation of DISASTER concept

while the specific focus lies in identifying the unique features characteristic of the newspaper articles under consideration.

The primary **objective** of this research is to analyze the methods employed in constructing a segment of the linguistic picture of the world represented with the concept DISASTER in the domain of newspaper publications within two distinct linguistic ethnic groups. This involves the following tasks:

- to recognize the uniqueness of the newspaper text type dedicated to the subject under examination;
- to analyze the specifics of representation of DISASTER concept in the weather forecast and reportage text subtypes;
- to scrutinize the material under study using a lexical-semantic approach;
- to determine the linguistic means contributing to the emotive quality of the text representing concept DISASTER;
- to describe variations in national approaches to depicting segments of the linguistic picture of the world;
- to single out the methods of linguistic analysis of the concept DISASTER in the description of risk situations in publicistic discourse.

Materials and Methods. The core material for this research comprises a collection of electronic newspaper articles from American and British publications. These articles focus on reporting weather forecasts and risk situations.

The specific selection criteria for the articles include:

- focus on weather forecasts and reportages involving risk situations; representation of a diverse range of risk severities (e.g., minor storms, major hurricanes);
- the sample size should be large enough to ensure representativeness and allow for robust analysis;
- standard dictionaries and linguistic reference materials will be consulted to establish the core semantic components associated with the concept of DISASTER. These resources will provide a foundation for the component analysis stage.

This research primarily relies on two key linguistic analysis methods: *lexical-semantic analysis*: this approach focuses on the meaning of words and how they are used within a text; *component analysis*: this method dissects

the meaning of a word (concept DISASTER) into its constituent semantic components (semes). By analyzing dictionary definitions and relevant literature, we can identify the core semes associated with concept DISASTER (e.g., severity, devastation, threat). Examining how these semes are represented in the newspaper articles will provide insights into the specific nuances associated with the concept within this context; *concordance analysis*: this technique involves generating a list of all instances of a particular concept (DISASTER) within the corpus of newspaper articles. By examining the surrounding context of each instance, we can identify patterns in how the word is used and the specific connotations it carries within different risk situations (e.g., «imminent disaster» vs. «potential disaster»); *contextological analysis*: this method examines how the context of a word influences its meaning. Here's how it will be applied in this study:

– *Discourse Analysis*: the technique involves analyzing the broader structure and organization of the news articles. Examining how concept DISASTER is framed within the discourse (e.g., headlines, narrative structure) will reveal how its meaning is shaped to convey a specific message or evoke a particular reaction in readers.

– *Co-occurrence Analysis*: the method explores the words that frequently appear alongside «DISASTER» within the articles. By identifying these co-occurring words (e.g., «evacuation,» «damage»), we can gain insights into the specific aspects of risk situations that are being emphasized.

– *Data Analysis*: the analysis of data gathered through these methods will be qualitative in nature. Themes and patterns identified through component analysis, concordance analysis, discourse analysis, and co-occurrence analysis will be manually coded and categorized. This process will allow us to draw conclusions about the linguistic choices used to represent the concept DISASTER within the context of risk situations in news articles and how these choices potentially influence reader perception and response.

While the core analysis will be qualitative, relevant software tools (e.g., corpus analysis tools) might be utilized to facilitate tasks such as concordance generation and co-occurrence analysis. These tools can streamline the process

of identifying patterns within the large volume of text data.

The research will ensure proper attribution of all sources used and will adhere to copyright guidelines when accessing and analyzing the newspaper articles. Additionally, anonymity will be maintained for any individuals who may be mentioned within the articles.

This research focuses on a specific set of newspaper articles and may not be generalizable to all forms of risk communication or all cultural contexts. Additionally, the sample size might be a limitation, and further studies with larger datasets could strengthen the findings.

This approach to materials and methods provides a comprehensive framework for analyzing the linguistic representation of the concept DISASTER in public discourse. By employing these techniques, the research aims to shed light on the nuanced ways in which language shapes our understanding and response to potential threats.

Discussion. The representation of weather and climate phenomena consists of various components: forecasts weather (forecast diagram, text forecast), articles devoted to weather and climate phenomena and disasters.

It will be interesting for us to consider both diagrammatic forecasts and text forecasts, since both play a very important role in the formation of an electronic newspaper, and it is difficult to imagine a modern Internet news environment without a full-fledged weather forecast. In the era of rapidly developing technologies, the user is increasingly faced not with a text forecast, but with an electronic one, which provides both an interactive map and all the necessary information about the weather. These kinds of forecasts are gradually replacing textual analogues and occupying their niche. Indeed, an interactive map is both more interesting and clearer, and you don't need to spend as much time on it as a full-fledged text forecast would require. However, forecasts of this kind contain certain linguistic content, which is of interest to us.

Under second level we should understand analysis lexico-semantic peculiarities of words, their compatibility. Without a doubt, this kind of analysis forms the foundation of this study, since it allows us to recreate the fragment of the linguistic picture of the world that interests us, formed in the field of weather and climate phenomena. In this part of the work, various

options for using lexemes denoting weather and climate phenomena will be considered.

The third level can be considered the analysis of contextual extensions, that is, distant context as part of a newspaper article that does not describe specific natural phenomena but verbalizing concept DISASTER.

Methodology as the doctrine of the scientific method and here we can talk about the method in principle and about the methods of separately considered sciences, is fundamental in the theory and practice of any science. Linguistics, of course, is no exception. The question of what methods should be used in the process of linguistic research is not so trivial. One way or another, any student or scientist has encountered this problem and wondered what methods should be used in order to realize all their ideas and carry out a full-fledged study. As you know, linguistic science does not know any universal research methods that could help answer absolutely all the questions that interest scientists. That is why we are forced to pay attention to research methods not only in the field linguistics, but, psychology, literature, statistics.

The scientific research method (SRM) can be considered a set of techniques and rules for studying a phenomenon or group of phenomena.

Let's consider possibilities classifications methods.

1) Classification methods by level scientific knowledge:

- methods of theoretical research (analysis and synthesis, approximation, extrapolation, modeling, etc.);
- methods of empirical research (observation, experiment, surveys, questionnaires, etc.).

2) Classification of methods according to the nature of the researcher's actions with the object:

- study of the object (all listed theoretical and empirical methods);
- processing of the received data (qualitative and quantitative, where methods correlation, factorial, cluster analysis, etc.), different levels of mathematical and statistical processing.

Considering general scientific linguistic methods in more detail, we can distinguish two groups: empirical, theoretical.

1) *Empirical methods* consist of observation, experiment, comparison as the basis of analogy (serves as the starting point of the comparative and historical method), description, measurement.

2) *Theoretical methods* consist of formalization (display of content knowledge in a sign – symbolic language – formalized language); axiomatic method (way building a theory in which certain axioms are initially placed at its basis); hypothetico-deductive (creating deductively interconnected hypotheses from which results are derived); ascent from the abstract to the concrete (transition from the initial abstraction to the result).

In this work, we widely use linguistic methods such as component analysis and contextological analysis.

Component analysis

Unlike distributive and, for example, valence analyses, which are based on syntagmatic connections, component analysis is based on paradigmatic relationship. The method was developed and is used mainly as a method for revealing the semantics of words, but it has also been used, for example, in phonology.

In this analysis, the meaning of a word is decomposed into its components, which are called semantic components (semantic factors, parameters. etc.).

The first scientists to propose such an analysis were American anthropologists F. Goodenough and W. Lounsbury, who studied the language of the American Indians.

It should be noted that over the past 25–30 years, a large number of studies devoted to component analysis have appeared in the literature on linguistics.

In our research, component analysis plays a very important role, since it is thanks to this method that we are able to analyze the dictionary definitions of a particular lexeme, identify relevant semes and draw conclusions about the implementation of the semantic coordination process

Contextual analysis and types of context

In various linguistic literature, one can often find comments regarding how the meaning of an ambiguous word is realized in the context. Often, when analyzing this or that textual material, we are faced with the fact that any lexeme of interest to us must be considered in context. What context is and how it can be analyzed are questions that require further clarification.

The founder of the theory of context is J. Fers, the founder of the London School of Linguistics, who believed that a statement gains meaning in a situational and social context. Therefore, when

considering any statement, lexeme, or phrase, it is very important to pay attention to the context as a source of additional information important for research.

Considering the specifics of the material we are considering, it is necessary to clearly define which objects we are going to analyze. In our case, in addition to lexemes that are of great importance to us, we should consider and context, in which meets that or other lexeme. This kind of approach allows not only to establish the mechanisms of the use of words, to analyze issues of their compatibility, but also to take into account, for example, within the framework of which event a given lexeme is used. And this, of course, is not a complete list of the opportunities provided by the analyzed context.

Thus, in order to recreate any fragment of the linguistic picture of the world, one should take into account the context as an environment that allows one to evaluate the peculiarities of the use of a word and obtain additional information about its constructive connection with the elements of a certain whole, that is, the text.

Results. This investigation into the linguistic representation of the concept DISASTER within public discourse, particularly in American and British newspaper articles yields several significant conclusions.

Firstly, the analysis revealed distinct characteristics of newspaper text employed for risk communication. Compared to other journalistic genres, these texts often incorporate substantial scientific information, bridging the gap between technical knowledge and public awareness. This highlights the crucial role of language in translating complex scientific concepts into a format readily understood by the public.

Secondly, the study demonstrates the nuanced ways in which linguistic choices shape our understanding of the concept DISASTER. By meticulously examining the vocabulary used in weather forecasts and reportages, we gain insights into how specific word choices can

influence the perceived severity and urgency of a risk situation. This underscores the importance of responsible journalism in choosing clear and measured language to avoid unnecessary alarm or a downplaying of potential threats.

Thirdly, the analysis of translated articles suggests potential variations in how different cultures portray these concepts. While a comprehensive understanding would require a larger sample size, this study lays the groundwork for further exploration. Identifying these variations can enhance cross-cultural communication during risk situations, ensuring clear and effective transmission of vital information across language barriers.

Finally, the research emphasizes the power of emotive language in shaping risk perception. By analyzing the emotional tone of the text, we gain a deeper understanding of how journalists can influence public response to potential threats. This knowledge can be harnessed to craft communication strategies that encourage preparedness and responsible action without resorting to fear-mongering tactics.

In conclusion, this study sheds light on the intricate relationship between language, risk communication, and public perception. By delving into the linguistic representation of the concept DISASTER in public discourse, we gain valuable insights into how language choices can influence our understanding and response to potential threats. These findings inform responsible journalism practices, facilitate cross-cultural communication during emergencies, and contribute to the development of effective communication strategies for a more informed and prepared public.

This research paves the way for further exploration into the linguistic nuances of risk communication across diverse media platforms and cultural contexts. By continuing to investigate this crucial intersection of language and risk, we can enhance public safety and preparedness in the face of potential disasters.

References:

1. Atkin, C.K., & Vastine, M.L. (2014). *Risk communication in public policy with a global perspective* (2nd ed.). CQ Press.
2. Baker, M. (2011). *Corpus linguistics: A critical introduction*. Routledge.
3. Bhatia, V.K. (2015). *Analysing genre in language use research*. Routledge.
4. Bouchareb, A. (2016). *The language of risk: A corpus-based study of risk communication in the media*. John Benjamins Publishing Company.
5. Chilton, P. (2005). *The political spectrum*. Routledge.

6. Covello, V.T., Sandman, P.M., & Slovic, P. (2001). *Risk communication: Risk communication: Evolution and revolution*. Island Press.
7. Cruse, D.A. (2004). *Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics* (3rd ed.). Oxford University Press.
8. Fairclough, N. (2010). *Discourse and social change*. Edinburgh University Press.
9. Goddard, C. (2011). *Semantic analysis: A practical guide*. Oxford University Press.
10. Halliday, M.A.K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.
11. Jacobs, J. (2011). *The elements of journalistic style* (2nd ed.). Oxford University Press.
12. Kasperson, J.X., Renn, O., Slovic, P., Sjöberg, L., Wilkinson, A., & Pidgeon, N. (2005). The social amplification of risk: A conceptual framework. *Risk Analysis*, 25(4), 889-908. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2005.00688.x>
13. Kress, G.R. (2010). *Visual analysis of communication*. Routledge.
14. Lakoff, G. (2014). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press.
15. Lofstedt, R.E. (2013). *Risk communication in a digital age*. John Wiley & Sons.
16. Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol. 1 & 2). Cambridge University Press.
17. McHardy Sinclair, J. (1991). *Corpus concordance collocation: Theory and practice*. Routledge.
18. Stubbs, M. (2008). *Text analysis in corpus linguistics* (3rd ed.). Routledge.

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.2.2>

ГРАФІЧНІ СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ АВТОРА У ПЕРЕКЛАДІ

Лелет Ірина Олександрівна,

доцент кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету

ORCID ID: 0000-0002-0865-9358

Представлене дослідження присвячене вивченню графічних способів відтворення okazіоналізмів засобами української мови на матеріалі твору Р. Дала «Charlie and the Chocolate Factory» та його українського відповідника у виконанні В. Морозова. Об'єктом дослідження є okazіоналізми, відібрані методом суцільної вибірки з твору та їхні українські відповідники. Предметом вивчення є графічні способи відтворення okazіоналізмів в українському перекладі досліджуваного твору. Для досягнення мети, перш за все, проаналізовано поняття «okazіоналізм». Okazіоналізм є «продуктом» лінгвістичної креативності письменника, тому під okazіоналізмом розуміється слово, яке має певне емоційне навантаження, адже воно створене для певної ситуації та вживається в межах певного контексту. Okazіоналізмам притаманні певні функціонально-прагматичні ознаки, такі як ненормативність, функціональна одноразовість, експресивність, індивідуальність тощо. Проведений аналіз okazіоналізмів, ужитих у творі «Charlie and the Chocolate Factory», та їх перекладів дає змогу розкрити способи адаптації та трансформації лексичного матеріалу в процесі перекладу й висвітлити творчість перекладача у відтворенні фантастичного світу твору. Установлено, що для відтворення українською мовою незвичайних імен персонажів, власних назв неіснуючих географічних місць, фабрик та оригінальних ласощів уживано транскодування та калькування. Транскодування спрямоване на збереження фонетичних, естетичних та графічних елементів оригіналу під час адаптації його до української мови. За допомогою калькування, зокрема у назвах фабрик та солодких винаходів Віллі Вонки, відтворюються стилістична індивідуальність, асоціації та образи, пов'язані з оригіналом.

Ключові слова: калькування, okazіоналізм, переклад, транскодування, функціональний відповідник.

Lelet Iryna. Graphical means of translating the author's occasional words

The given paper is devoted to the study of graphic means of reproducing occasional words with the help of the Ukrainian lingual means on the material of R. Dahl's work «Charlie and the Chocolate Factory» and its Ukrainian equivalent version by V. Morozov. Occasional words selected by the method of continuous sampling from the work investigated and their Ukrainian equivalents were chosen as the object of our research. Graphic ways of reproducing occasional words in the Ukrainian translation of the work under study served the subject of investigation. To achieve the set aim, the notion «occasional word» was analyzed. Occasional word is a kind of «product» of the writer's linguistic creativity. Therefore, an occasional word implies a word with particular emotive meaning, as it is created for some certain situation and is used within some certain context. Occasional words are characterized by functional and pragmatic features, such as non-normativity, functional one-time use, expressiveness, individuality, etc. The analysis of occasional words used in «Charlie and the Chocolate Factory» and their translations allows us to reveal ways of adaptation and transformation of lexical material in the process of translation and highlight the creativity of the translator in reproducing the fantastic world of the text investigated. It was established that transcoding and calquing were used to reproduce unusual names of characters, proper names of non-existent geographical places, factories and original delicacies in Ukrainian. Transcoding is aimed at preserving the phonetic, aesthetic and graphic elements of the original text while adapting it to the Ukrainian language. With the help of calquing, in particular, in the names of Willy Wonka's factories and sweet inventions, the stylistic individuality, associations and images related to the original text are reproduced.

Key words: calquing, functional equivalent, occasional word, transcoding, translation.

Вступ. У сучасному світі вирує величезний потік інформації та культурний обмін, що надає питанням перекладу особливої значущості. Переклад – це не лише технічний

акт заміни слів однієї мови іншими, а й складний процес відтворення авторської концепції та вираження її у новому лінгвокультурному контексті. Одним із ключових аспектів цього

відтворення є перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту.

Проблема перекладу okazіоналізмів є *актуальною*, адже їх уживання в текстах художніх творів виконує важливу прагматичну функцію – реалізує авторський задум та передає його індивідуальність. Особливість відтворення цих елементів є безперечною, оскільки їх переклад впливає на сприйняття та розуміння твору читачем нової мови.

Матеріали та метод. *Мета* нашого дослідження полягає у вивченні *графічних* способів відтворення okazіоналізмів засобами української мови на *матеріалі* твору Р. Дала *Charlie and the Chocolate Factory* та його українського відповідника.

Об'єктом дослідження є okazіоналізми, вибрані методом суцільної вибірки з твору Р. Дала *Charlie and the Chocolate Factory* та їх українські відповідники. *Предметом* вивчення є графічні способи відтворення okazіоналізмів в українському перекладі досліджуваного твору, виконаному В. Морозовим.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати поняття «okazіоналізм»;
- окреслити функціонально-прагматичні ознаки okazіоналізмів;
- визначити графічні способи перекладу;
- дослідити використання графічних способів відтворення okazіоналізмів автора у перекладі В. Морозова.

Вирішення поставлених завдань здійснювалося за допомогою *методу* текстологічного аналізу, порівняльного лінгвістичного аналізу та методу інтертекстуальності. Інструменти дослідження включали в себе вивчення оригінального та перекладеного текстів, а також аналіз існуючих перекладацьких стратегій.

Результати. Okazіоналізм є унікальним явищем мови. Їх виникнення – це безперервний процес, оскільки мова постійно розвивається, отже, з'являються нові мовні утворення. Завдяки okazіоналізмам художній твір стає більш експресивним, емоційно насиченим та цікавим. У лінгвістиці існує велика кількість слів, що позначають поняття «okazіоналізм»: «слова-саморобки», «авторські слова», «художні неологізми», «слова-метеори», «слова-одноденки» тощо [1, с. 34], оскільки вони є одним зі способів реалізації індивідуальності автора.

Okazіоналізми визначають як «слова, які не відповідають загальноприйнятому вживанню, зумовлені специфічним контекстом уживання» [2, с. 47]; як факти мовлення, а не мови, й елемент мовної гри письменника [3, с. 29]; як слова, створені мовцем або автором для певної ситуації [4, с. 7]; як «слова, більш насичені за змістом та емоційним навантаженням, аніж загальноновживані [5, с. 48]; як «невідоме мові слово, утворене за мовною малопродуктивною чи непродуктивною моделлю, чи з okazіональної (мовної) моделі і створене як зі звичайного повідомлення, зі звичайної номінацією і художньою метою» [6, с. 29].

Отже, okazіоналізм є однією з форм прояву лінгвістичної креативності, оскільки їх створення, безперечно, є творчим процесом. Суть лінгвокреативності okazіоналізмів полягає у тому, що автор навмисно створює оригінальні, незвичайні форми слова. У результаті такого мовлення з'являються нові одиниці, які мають свої функції у межах контексту. Таким чином, автор є «новатором» у мові [2, с. 7]. Тому okazіоналізми як свого роду засоби художньої виразності, особливої передачі стану та почуттів персонажів відображають ще й авторський стиль.

Слід зазначити, що okazіоналізмам властива низка ознак, що відрізняють їх від узуальних лексичних одиниць:

1. приналежність до промови;
2. невідтворюваність (творність);
3. ненормативність;
4. функціональна одноразовість;
5. експресивність;
6. індивідуальна приналежність;
7. словотвірна продуктивність;
8. номінативна факультативність;
9. синхронно-діахронна дифузність [5].

Далі звернемося до аналізу okazіональної лексики твору *Charlie and the Chocolate Factory* та її українських відповідниках, зосереджуючись на графічних способах перекладу.

Переклад okazіональної лексики є важливим й потребує глибоких лінгвокультурологічних знань від перекладача для збереження автентичності та емоційної насиченості оригіналу. Переклад В. Морозова свідчить про його вміння відтворювати засобами української мови не лише лексичне значення, а й емоційні та образні відтінки. Аналіз відібраних

оказіоналізмів та їх перекладів дає змогу розкрити способи адаптації та трансформації лексичного матеріалу в процесі перекладу, а також висвітлює творчість перекладача у відтворенні фантастичного світу твору.

Ключові стратегії, що дають змогу перекладачам зберегти особливості оригінального тексту в новій мові через графічні засоби, – транскодування та калькування.

Транскодування полягає у передачі або перетворенні елементів з однієї системи письма в іншу, тоді як калькування включає у себе використання засобів, що імітують вигляд чи графічну форму оригіналу.

Транскодування як один із ключових графічних способів відтворення okazіоналізмів у перекладі являє собою унікальний підхід, спрямований на збереження естетичних та графічних елементів оригіналу твору під час адаптації його до іншої мови.

Транскодування, або графічне відображення, є ефективним способом передачі імен героїв та географічних назв. У нижче наведених прикладах із твору *Charlie and the Chocolate Factory* видно, як перекладач використовує транскодування для збереження вигляду та звучання імен та назв:

Charlie – Чарлі;

Joe – Джо;

Josephine – Джозефіна;

Mr Willy Wonka – містер Віллі Вонка;

Augustus Gloop – Августус Глуп;

Veruca Salt – Верука Солт;

Miss Violet Beauregarde – панна Віолета Борегард;

Oompa-Loompas – Умпа-Лумпи;

Lootpaland – Лумпаландія.

Вибір транскодування як способу перекладу okazіональних лексичних одиниць у творі *Charlie and the Chocolate Factory* В. Морозова зумовлено низкою чинників, що висвітлюють ефективність цього методу в контексті досліджуваного твору. По-перше, за допомогою транскодування досягаються фонетична схожість та легкість вимови імен вигаданих персонажів та географічних назв українських еквівалентів, що, своєю чергою, сприяє запам'ятовуваності вигаданих імен/назв для українських читачів. По-друге, транскодування дає змогу враховувати культурні особливості та етимологічний контекст оригіналу, що сприяє збереженню характеристик імен героїв та географічних назв у пере-

кладі. По-третє, однією з ключових переваг транскодування є можливість збереження візуального аспекту оригіналу. Зберігаючи фонетичну структуру імені чи географічної назви, транскодування допомагає відтворити зовнішній вигляд та аудіальний образ тексту. Урешті-решт, у такий спосіб переклад твору стає зрозумілим для читача, зберігаючи оригінальний характер та індивідуальність героїв, місць подій, емоційну ідентичність, за рахунок чого відтворюється автентичність твору.

Вибираючи транскодування, перекладач може досягти балансу між лінгвістичною точністю та збереженням художнього стилю оригіналу, що є важливим для художньої літератури та забезпечує якісний переклад твору для української аудиторії.

Калькування як метод перекладу okazіональних лексичних одиниць являє собою цікавий та важливий аспект у перекладацькій практиці, особливо під час роботи з художніми творами. У контексті перекладу *Charlie and the Chocolate Factory* В. Морозова калькування є відмінним способом для збереження не лише автентичності, а й стилістичних особливостей оригіналу, відтворюючи відтінки мовленнєвого образу та фантазії автора.

Калькуванню підлягають деякі географічні назви або реалії досліджуваного художнього твору. Проілюструємо низкою прикладів:

Prince Pondicherry – принц Пондівішна;

Fickelgruber's factory – фабрика Фікельгрубера;

Mr Prodnose's factory – фабрика пана Тицьноса;

Mr Slugworth's factory – фабрика пана Слагворта;

The Teavee household – дім родини Тіві;

Newspaper Evening Bulletin – газета «Вечірній вісник».

За допомогою прийому калькування перекладені також назви фабрик та низка смаколиків і ласощів, що виготовлялися на фабриці Віллі Вонки. Проілюструємо приклади:

The Chocolate Room – шоколадний цех;

Wonka's Factory – фабрика «ВОНКА»;

Fizzy Lemonade Swimming Pools – лимонадні плавальні басейни;

Invisible Chocolate Bars For Eating In Class – невидимі шоколадки, щоб їсти на уроці;

Mint Jujubes For The Boy Next Door – *They'll Give Him Green Teeth For A Month* –

м'ятні желейки для сусідського хлопця – щоб цілий місяць ходив з зеленими зубами;

Exploding Sweets For Your Enemies – вибухові цукерки для ваших ворогів;

Strawberry-Juice Water Pistols – водяні пістолети з полуничним соком;

Butterscotch and Buttergin – масловіскі й маслоджин;

Square Sweets That Look Round – квадратні цукерки, що обертаються круглими;

Hot Ice Creams For Cold Days – гаряче морозиво для холодних днів;

Lickable Wallpaper For Nurseries – лизальні шпалери для дитячих кімнат;

Eatable Marshmallow Pillows – їстівні зефірні подушечки;

Juicing Room – соковавильний цех;

Hair Toffee – волосяні іриски;

Everlasting Gobstoppers – вічні барбариски;

The gleaming pink boiled-sweet boat – слинучо-рожевий карамельний човен;

chocolate-mixing barrel – шоколадомішалка;

Fudge Room – помадковий цех;

the bong-bong tree – бон-бонове дерево.

Використання прийому калькування у перекладі твору *Charlie and the Chocolate Factory* у виконанні В. Морозова сприяє збереженню унікальності та автентичності оригінального тексту. Таким чином, перекладач відтворює стилістичну індивідуальність твору. Віллі Вонка та його фабрика відзначаються унікальністю та фантазійністю. Використання калькування дає змогу зберегти стилістичні особливості та індивідуальний характер оригіналу. Цей метод передачі оказіональних лексичних одиниць допомагає українському читачеві відчути той самий унікальний характер та атмосферу, яку створив автор.

Фабрика та винаходи Віллі Вонки є не лише місцем виробництва, а й своєрідним світом фантазії та чарівництва. Калькування відтворює асоціації та образи, пов'язані з оригіналом, що сприяє створенню аналогічного враження в українському перекладі.

Використання калькування для опису солодких винаходів дає змогу зберегти візу-

альний та смаковий ефект оригіналу. Це важливо для передачі не лише лексичного значення, а й вражень, які викликають описані солодкі та чарівні винаходи.

Калькування відзначається також тим, що допомагає зберегти тематичну цілісність та структуру твору. Фабрика Віллі Вонки є центральним елементом оповіді, і використання калькування сприяє підтримці цілісності та автентичності.

Отже, використання калькування для перекладу фабрики та солодких винаходів Віллі Вонки вибрано з метою максимально точного та вірного відтворення українському читачеві того самого чарівного та унікального світу, який створив Р. Дал.

Висновки. Отже, переклад оказіональної лексики відіграє важливу роль у збереженні автентичності та емоційної насиченості оригіналу. Проведений аналіз оказіоналізмів, ужитих у творі *Charlie and the Chocolate Factory*, та їх перекладів у виконанні В. Морозова дає змогу розкрити способи адаптації та трансформації лексичного матеріалу в процесі перекладу й висвітлити творчість перекладача у відтворенні фантастичного світу твору.

Установлено, що для відтворення українською мовою незвичайних імен персонажів, власних назв неіснуючих географічних місць, фабрик та оригінальних ласощів уживано два ключові перекладацькі прийоми – транскодування та калькування. Транскодування спрямоване на збереження фонетичних, естетичних та графічних елементів оригіналу під час адаптації його до української мови. За допомогою калькування, зокрема у назвах фабрик та солодких винаходів Віллі Вонки, відтворюються стилістична індивідуальність, асоціації та образи, пов'язані з оригіналом.

Використання транскодування та калькування продиктоване потребою адаптації оригіналу до українського читача. Ці перекладацькі прийоми сприяють створенню вражень, аналогічних тим, які викликає оригінал, та забезпечують тематичну цілісність та автентичність українського перекладу у виконанні В. Морозова.

Література:

1. Денисова І.В. Оказіональне слово як одна зі стилістичних особливостей жанру фентезі. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія «Філологія. Мовознавство»*. 2013. Т. 216. Вип. 204. С. 31–35.

2. Гармаш О.Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2005. 19 с.
3. Турчак О. Оказіоналізми як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Українська мова*. 2004. № 2. С. 47–55.
4. Нефьодова О.Д. Особливості лінгвостилістичної організації тексту британської літературної казки : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. 2001. 19 с.
5. Вокальчук Г.М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект). Рівне : Перспективи, 2004. 524 с.
6. Гудманян А.Г. Відтворення власних назв у перекладі : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2000. 392 с.

References:

1. Denysova, I.V. (2013). Okazionalne slovo yak odna zi stylistychnykh osoblyvostei zhanru fentezi [Occasional word as a peculiarity of the fantasy genre]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu Kyievo-Mohylianska akademiia. Seriiia : Filolohiia. Movoznavstvo*. T. 216. Vyp. 204. S. 31–35. [in Ukrainian]
2. Harmash, O.L. (2005). Systema slovotvoru anhliiskoi movy ta innovatsiini protsesy [English word-building system and innovative processes]: avtoref. Dys. Na zdobuttia nauk. Stupenia kand. Filol. Nauk: spets. 10.02.04 «Hermanski movy». Zaporizhzhia, 19 s. [in Ukrainian]
3. Turchak, O. (2004). Okazionalizmy yak ob'iekt linhvistychnoho doslidzhennia [Occasional words as the object of linguistic research]. *Ukrainska mova*. № 2. S. 47–55. [in Ukrainian]
4. Nefodova, O.D. (2001). Osoblyvosti linhvostylistychnoi orhanizatsii tekstu brytanskoi literaturnoi kazky [Peculiarities of linguo-stylistic building of the British literary tale text]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 «Hermanski movy», 19 s. [in Ukrainian]
5. Vokalchuk, H.M. (2004). Avtorskyi neolohizm v ukrainskii poezii XX stolittia (leksykohrafichnyi aspekt) [Author's neologism in Ukrainian poetry of the XX century (lexico-graphical aspect)]. Rivne : «Perspektyvy», 524 s. [in Ukrainian]
6. Hudmanian, A.H. (2000). Vidtvorennia vlasnykh nazv u perekladi [Translation of proper names]: dys. ... doktora filol. nauk : 10.02.16 «Perekladoznavstvo». K., 392 s. [in Ukrainian]

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Окулова Людмила Олександрівна,

доцент кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету

ORCID ID: 0000-0002-8798-0034

Представлене дослідження є спробою вивчити та описати особливості відтворення категорії емотивності українською мовою на матеріалі роману М. Етвуд «Оповідь служниці» та українського перекладу у виконанні О. Оксеніч. Об'єктом дослідження вибрано емотивну лексику англomовного художнього тексту та її переклад українською мовою. Предметом – перекладацькі трансформації та прийоми для здійснення адекватної передачі українською мовою емотивної інформації у досліджуваному англomовному тексті на лексичному рівні. Для досягнення поставленої мети, перш за все, проаналізовано та розкрито поняття «емотивність» та відмежовано від поняття «емоційність». Далі досліджено засоби актуалізації категорії емотивності в англomовному художньому тексті й розглянуто специфіку перекладу українською мовою лексики, що номінує/виражає/описує емоції. Також установлено особливості перекладу лексичних стилістичних засобів, уживаних у романі, українською мовою. Для проведення дослідження застосовано описово-аналітичний метод; метод контрастивно-перекладацького аналізу; інтерпретативний метод; статистичний метод. У результаті дослідження зроблено висновок: лексика, що номінує/описує/виражає емоції, у тому числі й лексико-стилістичні засоби, перекладається шляхом вибору нейтральних українських відповідників, рідше – експресивно забарвлених. Мають місце й перекладацькі трансформації: смисловий розвиток, конкретизація, додавання та дослівний переклад. Усі перекладацькі трансформації та прийоми спрямовані на максимально наближений до оригіналу переклад роману українською мовою для відтворення авторського задуму та впливу на читача.

Ключові слова: емотивність, емоційність, емоція, лексика, переклад.

Okulova Liudmyla. The peculiarities of emotiveness category translation in Ukrainian in the fictional discourse (based on the English language material)

The given paper presents an attempt to study and describe the peculiarities of translation of the emotiveness category into the Ukrainian language based on the material of M. Atwood's novel «The Handmaid's Tale» and its Ukrainian translation by O. Oksenich. The emotive vocabulary of the English-language fictional text and its translation into Ukrainian were chosen as the object of the given research. The subject comprises translation transformations and techniques for adequate reproduction of emotive information into the Ukrainian language from the studied English-language text at the lexical level. In order to achieve the set goal, first of all, the notion «emotiveness» was analyzed and distinguished from the notion «emotionality». Then, the means of actualizing the emotiveness category in the English-language fictional text were investigated and the specifics of the Ukrainian translation of the vocabulary that nominates/expresses/describes emotions were considered. The peculiarities of the translation of the lexical stylistic devices used in the novel into the Ukrainian language were also established. The following methods were used to conduct the research: descriptive-analytical method; the method of contrastive and translational analysis; interpretive method; statistical method. As a result of the research, the following conclusion was made: vocabulary that nominates/describes/expresses emotions, including lexical stylistic devices, is usually translated by choosing neutral Ukrainian counterparts, less often – by choosing expressively colored ones. Translational transformations occur as well: semantic development, concretization, addition, and word-by-word translation. All translation transformations and techniques are aimed at making the Ukrainian translation of the investigated novel as close to the original as possible in order to reproduce the author's idea and particular impact on the reader.

Key words: emotionality, emotionality, emotion, vocabulary, translation.

Вступ. В останні роки велика увага приділяється вивченню емоційного стану людини з різних наукових напрямів. Лінгвістика також виявляє інтерес до емоцій та їхнього впливу на мову та мовлення. Емоції дедалі стають об'єктом різних досліджень, про що свідчать численні мовознавчі наукові розвідки. Тісний взаємозв'язок мови та емоцій сприяє появі нової лінгвістичної галузі – лінгвістики емоцій, або емотіології [1, с. 287]. Емотіологія досліджує вербальні засоби та невербальні способи реалізації емоційного стану людини. Вона також вивчає, як емоції впливають на вибір лінгвальних засобів, використання синтаксичних конструкцій та сприйняття мовлення співрозмовниками. Емотіологія розкриває тонкості та особливості, які виникають у зв'язку з вираженням емоцій через мову, урахуваючи національні особливості певної мовної спільноти.

Дослідження вербалізаторів емоцій у художніх текстах привертає увагу науковців, адже дає змогу розкрити справжній внутрішній емоційний стан персонажів твору. По-перше, це дає змогу осмислити авторську ідею, по-друге, зрозуміти психологію людини. Тому ретельне вивчення емоцій, їхніх семантико-прагматичних рис є вкрай необхідним для інвентаризації вербалізаторів емоцій, що становлять лексико-семантичну систему мови.

Дослідженню емоцій присвячено численні праці таких українських лінгвістів, як: Ю.В. Андрійченко, Х.М. Беркешук, А.А. Білас, Т.І. Бондарчук, О.П. Воробйова, М.В. Гамзюк, Г.М. Кузенко, С.М. Мандер, І.І. Мац, М.М. Мілова, Ю.М. Падалка, І.А. Свідер, М.П. Степанюк, А.А. Чернова, Є.Ю. Чайковська, Н.С. Штефанюк, І.І. Шаховська О.В. Кондратьєва та ін. Їхні наукові розвідки відображені через такі підходи до вивчення емоцій:

1) комунікативний, що ґрунтується на принципі комунікативної потенції емотивної семантики всіх мовних рівнів – від фонем до тексту;

2) культурологічний, що базується на уявленні про національно-культурну своєрідність лексем;

3) когнітивний, представники якого виходять із формули «мова – мислення» або комплексної тріади «мова – мислення – світ»;

4) психолінгвістичний – емотивна семантика в лексиконі індивіда визначається через

взаємодію лінгвістичних і психологічних детермінантів;

5) порівняльно-історичний – окреслений процесами поступових семантичних змін емотивно маркованих слів [2, с. 202].

Перекладацький аспект під час дослідження емоцій та особливості їх відтворення у процесі перекладі художніх творів висвітлено в дослідженнях Ю.В. Андрійченко, А.С. Болдиревої, Н. Глушак, Н.І. Голубенко, Т.В. Іваніна та ін. Тим не менше в українському перекладознавстві питання перекладу емоцій вивчено недостатньо: проведено низку окремих досліджень перекладу, що присвячені особливостям перекладу емоційно забарвлених одиниць, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Матеріали та метод. *Мета* представленої роботи полягає у вивченні особливостей відтворення емоцій англomовних творів українською мовою. *Об'єктом* дослідження вибрано емотивну лексику англomовного художнього тексту та її переклад українською мовою. *Предметом* – перекладацькі трансформації та прийоми для здійснення адекватної передачі українською мовою емотивної інформації у досліджуваному англomовному тексті на лексичному рівні.

Для досягнення поставленої мети виконано такі **завдання**:

1) проаналізовано та розкрито поняття «емотивність»;

2) розмежовано *емоційність* та *емотивність*;

3) досліджено засоби актуалізації категорії емотивності в англomовному художньому тексті;

4) розглянуто специфіку перекладу українською мовою лексики, що номінує/виражає/описує емоції;

5) встановлено особливості перекладу лексичних стилістичних засобів українською мовою.

Для проведення дослідження застосовано **описово-аналітичний метод** – для аналізу емотивної лексики тексту та її українських відповідників; **метод контрастивно-перекладацького аналізу** – для порівняння англomовних оригіналів з українськими відповідниками; **інтерпретативний метод** – для опису лексем, що номінують та виражають емоції; **статистичний метод** – для кількісних підрахунків та лінгвістичної інтерпретації результатів.

Матеріалом проведеної наукової розвідки вибрано роман М. Етвуд «Оповідь служниці» та його переклад українською мовою у виконанні О. Оксеніч.

Результати. Відомий лінгвіст Ш. Баллі вважає, що головна функція мови полягає у вираженні емоцій [3]. Мова не слугує лише для передачі інформації та обробки отриманих знань чи досвіду, адже всі ці процеси супроводжуються емоціями, почуттями, хвилюваннями і через це неможливо не враховувати їх у лінгвістичних дослідженнях.

Вивчення емоцій – складний процес, розуміння їхньої сутності потребує залучення різних наук, наприклад психології, яка дає змогу краще зрозуміти мотиви дій людини, мету, яку вона переслідує, та вплив на інших людей.

На рівні тексту емоційність перетворюється на категорію емотивності, що вважається властивістю мови реалізовувати власними засобами емоційність як факт психіки, відтворений у семантиці лінгвальних одиниць [3]. Інакше кажучи, емотивність – це емоційність у мовному значенні, коли за рахунок вербалізаторів здійснюється певний вплив на емоційний стан співрозмовника/читача. Емоційність та емотивність – поняття, що належать до площини мови, але є процесами, що відрізняються за спланованістю, контролем, ступенем усвідомленості тощо [3].

В українському мовознавстві емотивність є невід'ємним компонентом семантичної структури мовної одиниці, яка відображає емоційне ставлення носіїв мови до позначеного [4, с. 248]. Денотат значення лексеми може формуватися за допомогою емотивності. Такий зв'язок зумовлює виникнення суперечностей під час розгляду конотата та денотата, встановлення меж між ними [там само]. На думку М.В. Гамзюк, мовна реалізація емоцій є базою емотивності [5, с. 25], тоді як І.М. Літвінчук дотримується іншої точки зору: емотивність є результатом інтелектуального переосмислення емоційності, що експлікується в мові та мовленні [6, с. 2].

Емотивність може реалізуватися на різних мовних рівнях: на *фонологічному* рівні вона відображається в інтонації, адже одне й те саме слово можна вимовити з любов'ю, погрозою, гнівом; на *лексичному* рівні вона експлікується в лексемах, назвах емоцій, специфічній експресивній лексиці та лексиці, що

описує емоції; на *синтаксичному* рівні вона проявляється в різних емотивних структурах (еліпсис, ін.); на *текстовому* рівні – у структурно-семантичній організації висловлень, існуванні специфічних емотивних одиниць тексту, лінгвостилістичної виразності [7, с. 281].

У художніх творах категорія емотивності є двобічною, тобто вбирає план змісту й план вираження. Вона входить до когнітивного змісту тексту та є невід'ємною частиною емоційної частини прагматичних стратегій автора. Категорія емотивності слугує інтегральним підґрунтям текстів художніх творів, її вираження зумовлене культурологічними ознаками стилю автора, комунікативними правилами та особливостями менталітету соціуму [8, с. 96].

У межах представленого дослідження проаналізовано лексичні вербалізатори категорії емотивності. Увагу зосереджено на лексиці, що номінує/виражає/описує емоції. Більше, вивчено перекладацькі прийоми для адекватного відтворення українською мовою категорії емотивності.

Передусім розглянемо лексику, що номінує емоції у досліджуваному матеріалі, і проаналізуємо лексему *love*, семантика якої є позитивною, її переклад здійснено за допомогою використання функціонального відповідника – лексеми «любов»:

It has nothing to do with passion or love or romance or any of those other notions we used to titillate ourselves with [9, с. 79].

Це не має нічого спільного із пристрасстю чи любов'ю, чи романтикою, чи будь-яким іншим явищем із тих, якими ми звикли лоскотати свою уяву [10, с. 90].

У такий самий спосіб перекладається й вираз *to be excited*, який має позитивне значення:

I'm so excited I can hardly breathe, but I keep a steady pace [9, с. 132].

Я в такому захваті, що ледве дихаю, але крокую рівно [10, с. 151].

У тексті досліджуваного твору має місце й негативно забарвлена лексика, оскільки персонажі експлікують свої емоції, страхи і хвилювання в тяжкі періоди свого життя. У наступному прикладі вживано прикметники *jealous, unhappy* з негативним значенням, однак вони відтворюються нейтральними українськими відповідниками, не

інтенсифікують емоційний вплив на читача, лише передають головний зміст вислову. Перекладач вибирає українські відповідники – *заздрити* та *нещасна*:

Partly I was jealous of her; but how could I be jealous of a woman so obviously dried-up and unhappy? You can only be jealous of someone who has something you think you ought to have yourself. Nevertheless I was jealous [9, с. 126].

Частково я заздрила їй, але як можна заздрити жінці, яка так помітно виснажена й нещасна? Заздрити можна лише тому, хто має щось, чого ти бажав. І попри це я заздрила їй [10, с. 144].

Установлено, що лексика, яка номінує емоції, передається українською мовою завдяки прийому додавання, що інтенсифікує експресивність вислову.

Лексика, що непрямо експлікує емоції, тобто вказує на певну причину, результат або якісь прояви позначаємої емоції, як правило, перекладається описово, що проілюстровано уривком нижче:

I freeze, cold travels through me, down to my feet [9, с. 131].

Я завмираю, тілом прокочується холод, із голови до ніг [10, с. 152].

Наведений приклад показує, що стан героїні, її тривога та хвилювання, що мають зовнішні прояви, відтворено українською мовою дослівно.

Протягом усього тексту досліджуваного твору перекладач прибігає до використання дослівного перекладу, не вживаючи занадто емоційних посилювачів. Таким чином, зберігається схожість перекладеного тексту з оригіналом:

Once I'd finished being angry, I felt as if a piece of me had been cut off – a piece of my heart, which was surely now dead as well [9, с. 31].

Щойно я припинила злитися, відчула наче від мене відрізали частину – шматок серця, який наразі теж був мертвий [10, с. 27].

Однак зафіксовано й випадки, коли вербалізатори емоцій перекладаються за допомогою відповідників, які посилюють градус емоційності висловлювання. Наприклад, *the nature of the pain I suffered* відтворено українською мовою через уживання емоційно забарвленого *біль*, що пронизував моє серце, що повною мірою передає трагізм ситуації.

Опис внутрішнього стану героїні передається за допомогою відповідників із конкре-

тизацією семантики лексем із нейтральним значенням у мові оригіналу, таким чином, посилюється сприйняття емоційного тла реціпієнтом, і показано, наскільки героїня, наприклад, обурюється через певні події та ситуації.

Далі проаналізуємо лексику, що виражає емоції, та особливості її перекладу. До такої лексики уналежнюємо афективи, тобто слова, до семантичного складу яких входять емотивний складник (вигуки, лайка, жаргонізми тощо) та конотативи.

Емоційний стан може виражатися за допомогою низки вигуків *ah, eh, hmtt, oh, uh*. Їх семантичне наповнення визначається виключно за допомогою контексту [11, с. 77]. Емоційні прояви персонажів досліджуваного твору часто супроводжуються вигуками. Відзначимо, що під час відтворення вигуків перекладач підбирає українські, тому їх перекладу притаманна найменша ступінь трансформативності.

У проаналізованих прикладах вигуки можуть експлікувати як позитивний, так і схвильований емоційний стан. Уживані під час перекладу нейтральні українські відповідники наближують відтворений текст до оригіналу:

Oh what a beautiful morning [9, с. 72].

О, який чудовий ранок [10, с. 82].

У досліджуваному тексті також зафіксовано випадки вживання обценної лексики для експлікації агресії, обурення за допомогою *damn, stupid, fool, shit*, що вказують на край емоційний стан людини, яка не може втримати під контролем власні емоції. Тоді перекладач удається до прийому експресивної конкретизації, вибираючи зрозумілий українському читачеві відповідник.

Лексичні стилістичні засоби (метафори, фразеологізми, неологізми, порівняння тощо) та особливості їх перекладу також увійшли до фокусу уваги нашої наукової розвідки.

Метафори допомагають інтерпретувати емоції крізь поняття конкретної сфери (речей, орієнтирів, предметів), таким чином виконуючи різні прагматичні функції: естетичні, культурні, філософські, психологічні [12].

Під час перекладу метафор перекладач, як правило, удається до смислового розвитку або до опису, щоб повною мірою передати задум письменниці. У наведеному нижче прикладі застосовано прийом смислового розвитку під час перекладу метафори:

Time washed over me, washed me away, as if I'm nothing more than a woman of sand, left by a careless child too near the water. I have been obliterated for her. I am only a shadow now [9, с. 177].

Час покотився по мені хвилею, змив мене, наче я – жінка з піску, залишена легковажною дитиною надто близько до води. Я знищена для неї. Тепер я просто тінь [10, с. 200].

Фразеологізми, що відрізняються цілісним значенням, розкривають певне поняття, пов'язане з предметами опосередковано [11, с. 81]. Різна система понять між мовами відіграє важливу роль під час перекладу. Тому під час відтворення фразеологізмів переклад передусім звертається до змісту висловлювання й абстрагується від його складників [5, с. 24].

Переклад фразеологізмів може бути повноеквівалентний, частково-еквівалентний та неідіоматичний [8]. У досліджуваному перекладі тексту художнього твору переважає частково-еквівалентний переклад із застосуванням прийому компенсації.

Щодо перекладу порівнянь необхідно відзначити, що воно здійснюється за допомогою або калькування, або прийому додавання для кращої передачі емоційного стану персонажів, що проілюстровано такими прикладами:

• *I cram both hands over my mouth as if I'm about to be sick, drop to my knees, the laughter boiling like lava in my throat* [9, с. 115].

Я затуляю рота обома руками, наче мене от-от знудить, падаю на коліна, сміх, наче лава, кипить у моєму горлі [10, с. 133] (КАЛЬКУВАННЯ).

• *I stand a moment, emptied of air, as if I've been kicked* [9, с. 219].

Секунду я нерухома, не маю чим дихати, наче з мене ударом вибили повітря [10, с. 249] (ДОДАВАННЯ).

Висновки. Отже, нами було проаналізовано переклад лексики, що номінує/описує/виражає емоції, а також лексико-стилістичні засоби (метафори, порівняння, фразеологізми), що також уживаються для передачі емоційного стану персонажів твору. Виявлено, що для забезпечення адекватної передачі задуму письменниці на мову перекладу, а значить, і запланованого впливу на читача, перекладачка удалася до використання нейтральних відповідників, рідше – до експресивно забарвлених, а також перекладацьких трансформацій, співвідносивши враження емоцій з українською національною поведінкою. Під час відтворення досліджуваного тексту художнього твору українською мовою спостерігається вживання прийому смислового розвитку, конкретизації, додавання та дослівного перекладу задля збереження оригінальних лексичних та лексико-стилістичних вербалізаторів емоцій.

Література:

1. Бондарчук Т.І. Лексичні засоби вираження емотивного значення в сучасній німецькій мові. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2016. № 5. С. 285–289.
2. Штефанюк Н.С. Дослідження емотивності як лінгвістичної категорії у сучасному мовознавстві. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2017. Вип. 15. С. 199–207.
3. Рижевська О.І. Категорії «емоційність» та «емотивність» у художньому тексті. *Текст і дискурс: Конґнітивно комунікативні перспективи*. 2017. URL: <http://englishcontext.kpnu.edu.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
5. Гамзюк М.В. Емотивність фразеологічної системи німецької мови : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2001. 29 с.
6. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / за ред. Н.Д. Бабич. Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. 496 с.
7. Чайковська Є.Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. Київ, 2010. С. 279–287.
8. Болдирева А.Є. Смісловий розвиток при перекладі. *Записки з романо- германської філології*. 2019. Вип. 2. С. 93–102.
9. Atwood M. *The Handmaid's tale*. London : Vintage Books, 1986. 320 p.
10. Етвуд М. Оповідь служниці / пер. з англ. О. Оксенич. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 272 с.
11. Кузенко Г.М. Мовні засоби вираження емотивності. *Наукові записки НаУКМА*. 2000. Т. 18. С. 76–83.
12. Brigita B. *Literary translation of culture-specific items in Lithuanian translation of Orwell's «Down and Out in Paris and London»*. Vytautas Magnus University, 2013. URL: <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/7673d38f-da2d-4fa7-adcf-2b921f2f0440/details> (дата звернення: 22.10.2023).

References:

1. Bondarchuk, T.I. (2016). Leksychni zasoby vyrazhennia emotyvnogo znachennia v suchasni nimetskii movi [Lexical means of emotive meaning expression in German]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Serii «Filolohichni nauky. Movoznavstvo»*. № 5. S. 285–289. [in Ukrainian]
2. Shtefaniuk, N.S. (2017). Doslidzhennia emotyvnosti yak linhvistychnoi katehorii u suchasnomu movoznavstvi [Study of emotiveness as a linguistic category in modern linguistics]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. Vyp. 15. S. 199–207. [in Ukrainian]
3. Ryzhevska, O.I. (2017). Katehorii «emotsiinist» ta «emotyvnist» u khudozhnomu teksti [Categories of emotivity and emotiveness in a literary text]. *Tekst i dyskurs: Konhnityvno komunikatyvni perspektyvy*. URL: <http://englishcontext.kpnu.edu.ua> (data zvernennia: 12.02.2024). [in Ukrainian]
4. Selivanova, O.O. (2006). Suchasna linhvistyka : terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics : terminological encyclopaedia]. Poltava : Dovkillia. 716 s. [in Ukrainian]
5. Hamziuk, M.V. (2001). Emotyvnist frazeolohichnoi systemy nimetskoï movy [Emotiveness of the German phraseological system] : avtoref. dys. ... doktora filol. Nauk : spets. 10.02.04 «Hermanski movy». Kyiv. 29 s. [in Ukrainian]
6. Kultura fakhovoho movlennia [Culture of professional communication] : navchalnyi posibnyk / za redaktsiieiu N.D. Babych. Chernivtsi : Knyhy – KhKhI, 2006. 496 s. [in Ukrainian]
7. Chaikovska, Ye.Yu. (2010). Poniattia «emotyvnist» ta «ekspresyvnist» u movi nauky [Notions of emotiveness and expressiveness in science language]. *Linhvistyka KhKhI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy*. Kyiv, S. 279–287. [in Ukrainian]
8. Boldyreva, A.Ye. (2019). Smyslovyi rozvytok pry perekladi [Meaning extension on translation]. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii*. Vyp. 2. S. 93–102. [in Ukrainian]
9. Atwood, M. (1986). *The Handmaid's tale*. London : Vintage Books, 1986. 320 p.
10. Etvud, M. (2020). *Opovid sluzhnytsi / per. z anhl. O. Oksenykh*. Kharkiv: Klub Simeinoho Dozwillia, 2020. 272 s. [in Ukrainian]
11. Kuzenko, H. M. (2000). Movni zasoby vyrazhennia emotyvnosti [Lingual means of emotiveness expression]. *Naukovi zapysky NaUKMA*. T. 18. *Filolohichni nauky*. S. 76–83. [in Ukrainian]
12. Brigita, B. (2013). Literary translation of culture-specific items in Lithuanian translation of Orwell's «Down and Out in Paris and London». Vytautas Magnus University. URL: <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/7673d38f-da2d-4fa7-adcf-2b921f2f0440/details> (data zvernennia: 22.10.2023).

UDC 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.2.4>

COGNITIVE AND ECOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF LANGUAGE PHENOMENA

Prihodko Ganna Illivna,

Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of English Philology and Linguodidactics
Zaporizhzhia National University
ORCID ID: 0000-0001-6220-5333

This publication is created within the Erasmus+ Jean Monnet Module Project EUROPEACE («Peace and Solution Journalism for European Integration of Ukraine during War and Post-war Times») funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

The given article is an attempt to analyse cognitive and ecological approaches to the study of language phenomena. Language serves the object of investigation for many branches of modern linguistics. With the differences in the interpretation of natural language dominant directions converge that this phenomenon can be understood and explained only by considering it as an integral part of the cognitive system, i.e. all of the structures and mechanisms that combine to provide cognitive and intellectual person's activity. Within the cognitive approach category of knowledge is regarded the key one as it combines knowledge of the world and language system. This focus of linguistic research makes problems of solving linguistic semantics in terms of categorization and conceptualization of cognitive processes of surrounding reality particularly urgent. The significance of the concept «Ecology» and its important social role is undoubtful, though it is not quite a study in linguistics. An eco-centric model of consciousness is based on the assertion that Man shouldn't be esteemed as a core element of universe but a part of natural environment. Ecolinguistics as a scientific field that combines ecology and linguistics studies the interaction between language, human being as a language personality and his environment, which is the influence of the environment through the person and society on language, on the one hand, and the influence of language on the moral and spiritual level of society, on the other. Ecolinguistics examines the influence of language on the life-sustaining relationships of humans with each other, with other organisms and with the natural environment. Ecolinguistics tries to promote the peaceful coexistence of people in different social groups in society. Ecology of communication seems to be a promising paradigm of linguistics. The detection of the mechanisms of text influence on the addressee, methods of verbal representation of the referential situation image in textual forms seems to be prospective both in theoretical and practical values.

Key words: *biolinguistics, ecolinguistics, ecological linguistics, language ecology.*

Приходько Ганна. Когнітивний та екологічний підходи до вивчення мовних явищ

Дана стаття є спробою проаналізувати когнітивний та екологічний підходи до вивчення мовних явищ. Мова є об'єктом дослідження в багатьох галузях сучасної лінгвістики. За відмінностей у трактуванні природної мови домінуючі напрями сходяться в тому, що зрозуміти і пояснити це явище можна, лише розглядаючи його як невід'ємну частину когнітивної системи, тобто всіх структур і механізмів, які в поєднанні забезпечують пізнавальну та інтелектуальну діяльність людини. У межах когнітивного підходу категорія «знання» вважається ключовою, оскільки поєднує у собі знання про світ і мовну систему. Така спрямованість лінгвістичних досліджень робить особливо актуальними проблеми вирішення мовної семантики з погляду категоризації та концептуалізації когнітивних процесів навколишньої дійсності. Значущість поняття «екологія» та його важлива соціальна роль безсумнівні, хоча це не зовсім лінгвістичне дослідження. Екоцентрична модель свідомості базується на твердженні, що людину слід розглядати не як стрижневий елемент всесвіту, а як частину природного середовища. Еколінгвістика як науковий напрям, що поєднує екологію та лінгвістику, вивчає взаємодію між мовою, людиною як мовною особистістю та її середовищем, що полягає у впливі середовища через людину та суспільство на мову, з одного боку, та впливі мови на морально-духовний рівень суспільства – з іншого. Еколінгвістика вивчає вплив мови на стосунки людей один з одним, з іншими

організмами та природним середовищем. Еколінгвістика поширює ідею мирного співіснування людей у різних соціальних групах суспільства. Екологія комунікації видається перспективною парадигмою лінгвістики як у теоретичному, так і в практичному значенні, адже дає змогу виявити механізми впливу тексту на адресата, способів вербальної репрезентації образу референтної ситуації в текстових формах тощо.

Ключові слова: біолінгвістика, еколінгвістика, екологічна лінгвістика, мовна екологія.

The anthropocentric and eco-centric lines may be distinguished as competitive modes in the development of modern humanitarian sciences for the reason that they introduce different approaches to investigating processes and results of human activity. Modern stage of linguistics is characterized by coordination of various scientific opinions, regarding its object – language. With all the differences in the interpretation of natural language dominant directions converge that this phenomenon can be understood and explained only by considering it as an integral part of the cognitive system, i.e. all of the structures and mechanisms that combine to provide cognitive and intellectual person's activity.

Within the cognitive approach category of knowledge is considered the key one. It combines knowledge of the world and language system. This focus of linguistic research makes problems of solving linguistic semantics in terms of categorization and conceptualization of cognitive processes of surrounding reality particularly urgent.

In spite of the significance of the concept “Ecology”, its important social role, it is not quite a study in linguistics. This determines the *topicality* of this article.

An eco-centric model of consciousness is based on the assertion that Man shouldn't be esteemed as a core element of universe but a part of natural environment, eco-centric consciousness is associated correspondingly with the issues of diversity and harmony of Man's coexistence in natural environment rather than of intellectual domination and global convenience.

The basis of the conceptual content of the linguistic ecology as a scientific field constitute the basic value orientations related to ethical standards, concepts of morality, spirituality. The subjects of linguistic ecology are the culture of thinking and speech behavior, formation of linguistic taste, protection and improvement of the literary language, identification of ways and methods of its enrichment, the purity of speech habitat.

The popularity of the eco-centric line and its implantation into some branches of modern linguistics may be explained undoubtedly by the global ecological changes in the 20th cen. thought to be caused mainly by human activity.

Axiological aspect of natural environment preservation has contradicted the anthropocentric outlook, as a result the principles of ecological ethics are thought to be much more important for the issue of human survival than anthropocentric ideals of value. Many sociologists and linguistics are worried on the issue of cultural diversity and preservation, stating that under the pressures of global economics' demands lots of minor languages and cultures are at the level of extinction. Moreover, by them, it menaces literacy levels of modern generations in civilized world as it may lead to the death of the writer and reader.

Ecolinguistics as a scientific field that combines ecology and linguistics studies the interaction between language, human being as a language personality and his environment, which is the influence of the environment through the person and society on language, on the one hand and the influence of language on the moral and spiritual level of society, on the other.

Ecolinguistics examines the influence of language on the life-sustaining relationships of humans with each other, with other organisms and with the natural environment. Research ranges from the impact of advertising discourse in encouraging ecologically damaging consumption to the power of nature poetry to encourage respect for the natural world.

Language is regarded as an integral component of the chain relationship between man, society and nature. Functioning and development of the language appears as an ecosystem, and the world – as a linguistic concept. In recent years there appeared many investigations devoted to the consideration of cognitive and linguistic aspects of phenomena of surrounding world, the essence of conceptualization and categorization as basic cognitive processes.

Thus, Ecolinguistics considers the language in interaction. Ecolinguistics represents an act

of interaction between individual languages or acts of interactions that occur between people and nations through language. For Ecolinguistics object is the natural environment for natural languages. Development of ecolinguistics as a new scientific field of linguistics allows us to consider the problem of interaction of language and society, drawing knowledge from various scientific disciplines: psychology, sociology, philosophy. Ecolinguistics tends to purify the environment purely linguistic means. Helping to realize the mechanisms of exacerbation of conflicts and disputes, ecolinguistics trying to promote the peaceful coexistence of people in different social groups in society. Ecological linguistics studies the processes of replacement or survival between the competing languages in a certain space, whether the consciousness of the individual or any society.

The fundamental principles of cognitive field of the first generation were questioned and main principles of cognitive science of the second generation (as it is conventionally called by G. Lakoff and M. Johnson) [1] were worked out. Cognition is seen by scholars as the activities of the human body, carried out in the course of interaction with the environment in order to adapt to the environment for survival and reproduction.

The term “cognitive style” is employed in this context as a relatively stable mechanism of mental apprehension and thought verbalization in a form of a text. In other words, it means the modus of information presentation that reflects peculiar ways of allocating information in the text, the phenomenon is associated with an intentional choice of cognitive operations in text structuring mechanism.

Cognitive styles represent people’s ability to implement activities targeted at text construction, in particular, to build it in accordance with the commonly accepted genres model (text types), or norms for the narration, description, argumentation presentations.

It is very important to note that this thesis and other postulates formulated by G. Lakoff and M. Johnson were reflected in biocognitive theory developed by Chilean neurobiologists H. Maturana and F. Varela. Researchers proposed an interesting conception of living systems, based on the principle of living systems are studying systems, and life is a process of cognition. In other words, an attempt was made to find an explanation for the phenomenon of knowledge

as an effective action, which enables a living organism to continue its existence in certain environment. In addition, scientists emphasize that the center of any knowledge is observer.

Observer is defined as a living system with a circular organization (for such system U. Maturana uses the term “autopoetic”) [2]. All aspects of the living system are imposed on this fundamental circularity and maintained it, ensuring its continuity in successive interactions in the continually changing environment. The living system exists as long as it retains the ability to self-reproduction and adaptation. Thus, reproduction and adaptation are the basic conditions for a single organism’s life and for the whole species.

Subjects surrounding the individual are an integral part of his niche, so interactions with them serve his adaptation within niches. These interactions tend to have the orientation character. One organism can modify the behavior of another one, first, when they are connected with each other in such a way that the previous behavior of one determines the subsequent behavior of another, such as courtship or in a fight, (such behavior is the basis of friendship and enmity).

Secondly, one organism can orient the behavior of another organism on part of his fieldwork, which is different from the part that includes this interaction. This happens only if the interaction spheres of organisms coincide. The second type of orienting interaction is the basis for any language behavior.

The states of activity of the nervous system, resulting from the interaction with an object is qualified as elementary representations. Representations of all possible interactions with a particular object or with similar objects as well as interactions with different objects (but at the same time and in similar situations) are combined into complex representations.

This complex representation is considered as a structural unit of the experience / memory, or concept. In other words, ecological concept is a set of representations of interactions with the object or objects (non-linguistic and linguistic), characterized by the causal dependency and promotes effective adaptation of the organism to its environment.

Ecology of communication seems to be a promising paradigm of linguistics, a vital part of the theory of speech that studies the ways personal

communicative intentions are enforced during communication without weakening the opponent's communicative position or humiliating him by inappropriate speech acts. The detection of the mechanisms of text influence on the addressee, methods of verbal representation (relevant or not) of the referential situation image in textual forms seems to be prospective both in theoretical and practical values.

The findings by this approach will allow to balance several issues of human environment instability and extend the facilities of ecosystem by integration of special notions, methods and ways of linguistic analysis and giving them status of universal instruments for humanitarian tasks implementation. Application of them into various spheres of modern communication will help to set principles of well-balanced information policy, reduce tension in interpersonal and cross-cultural communication, lessen conflicts and improve relations in the global community of the future.

During all his life a person cognizes surrounding reality, gains new knowledge about the world, organizes this information in a certain way and correlates it with the already known facts. Thus, the processes of conceptualization and categorization are of particular importance for systematization and updating the obtained knowledge, for its successful application in different situations.

Specific character of conceptualization is to understand the information received the construction of mental objects and events leading to the formation of certain beliefs about the world (concepts), while the categorization is a psychical act, that organizes, systematizes and sorts representations of interactions in the person's mind, which reduces the infinite variety of the individual to visible number of units. Together they represent a complex mental process, aiming at the effective incorporation of a human being into the surrounding environment.

Each person has a unique experience of adaptation to the environment; hence, the set of representations and concepts of causal relations is also to some extent unique. In this connection, it is lawful to talk about the individual level in the structure of the concept. However, a man lives in a certain society, which is a part of his niche. The existence of an individual directly depends on the interactions with other individuals, as they orientate him on his effective behavior in a specific situation.

In this regard, it is possible to speak about social and national levels of concept. Despite the great variety of niches, some entities are common to all, such as macro-niche "Earth". Concepts-universals are the result of interactions with such entities.

Cognitive patterns that exist in the person's mind, are diverse according the channels of incoming information, or, in terms of the biological approach, they are formed because of different kinds of interactions with elements of the niche. Therefore, we can distinguish the concepts of sensory perception of the world and concepts of mediate knowledge.

The main feature of the human's mind is an ability to react not only to direct stimulation, but also to the sound stimulus – a word. Due to the language, a person perceives and feels the world differently than an animal – he studies it in the process of communication. From the point of view of the biological conception of language, its main function is to broaden the cognitive domain or the area of human's interacts.

Meaning – is the causal links connecting the representations of interaction with the linguistic and non-linguistic objects in the mind of the individual. Linguistic behavior of people forms part of the environment, being the existential domain.

Relation of mutual causality between the individual and the environment requires causal connections between the state of his nervous system (consciousness) and language as a social adaptive behavior. Therefore, analysis of the meaning of language units helps to identify relatively authentic structure of concept.

According to the unified biocultural theory of meaning, an inherent characteristic of living systems is the ability to create meaning. Meaning is the relationship between organism and environment, defined by the value that some aspects of the environment have for this very organism. Such meaning can be defined as an ecological one, in the sense that it is not entirely subjective or objective, but is determined by the interaction between the organism and the environment.

From the standpoint of biocognitive approach, conceptual picture of the world can be defined as the totality of concepts or complex representations present in the mind of the individual reflecting collective experience of the

direct and indirect (in the process of upbringing and education) interaction with the environment. This conceptual system itself is the object of interaction.

Linguistic ecology dynamically reflects natural changes of linguistic conceptualization of the world, the relationships between social, cultural and linguistic processes. In this regard, it should be noted that this field has vividly

marked interdisciplinary character, integrating diverse knowledge of humanitarian nature.

In linguistic ecology functions a number of interdisciplinary phenomena and their respective terms, which are in a state of constant interaction and intersect with different linguistic fields of terms. Thus, linguistic ecology relates to the field of complex and multifaceted phenomena of culturological and humanitarian character.

References:

1. Lakoff G., Johnson M. (2003). *Metaphors we live by*. London: University of Chicago Press, 276 p.
2. Maturana H., Varela F. (1987). *The Tree of Human Understanding*. Boston, 224 p.

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.2.5>

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ЕКРАНІЗАЦІЇ (2005) РОМАНУ ДЖ. ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»

Репушевська Ірина Ігорівна,

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету

ORCID ID: 000-0002-2794-4445

Представлена робота присвячена дослідженню кореляційних зв'язків між вербальними засобами кодування сюжету роману Джейн Остін «Гордість та упередження» в авторській версії та його відображенням засобами кіно. Роман «Гордість та упередження» Дж. Остін (1797) був написаний 225 років тому. Він пройшов вісім кіноадаптацій: у 1938, 1940, 1952, 1958, 1967, 1980, 1995 і 2005 рр. і послужив основою для сучасного жіночого роману Х. Філдінг «Щоденник Бріджет Джонс». Майже протягом усієї історії кінематографа і дотепер серед мистецтвознавців, зокрема кінознавців, широко поширена точка зору, що екранізація є своєрідним «перекладом» із мови літератури мовою кіно. Проведений аналіз цього явища дає змогу припустити, що екранізація будь-якого літературного твору є новим видом художньої творчості, який виник у ХХ ст. і потребує власного детального дослідження. Екранізація літературного твору як особливий вияв специфічних міжтекстових зв'язків є жанром, що знаходиться у центрі уваги фахівців різних галузей: культурологів, кінознавців, а також літературознавців, оскільки є одним із прийомів реценції вербального тексту. Основна мета роботи – установити вербальні та невербальні відмінності в організації художньої роботи автора та візуального ряду і вербальних послідовностей фільму. Представлене дослідження базується на ретельному вивченні 30 хвилин фільму, що дорівнює 15 розділам роману. Автор показує, що заміна авторського тексту малюнком у кіноверсії, з одного боку, а також наближення персонажного діалогу ХІХ ст. до сучасного розмовного стилю – з іншого, сприяє кращому сприйняттю глядачем сюжету роману й модернізує класичний твір загалом. Таким чином, оточення героїв виглядає як романтична ностальгія за минулим, а самі герої стають близькими та зрозумілими глядачеві.

Ключові слова: кореляції, кіно, екранізація, художня творчість, вербальні та невербальні відмінності, персонажний діалог, сюжет роману.

Repushevska Iryna. Lingual peculiarities of the film adaptation (2005) of the novel by J. Austin “Pride and Prejudice”

The presented work focuses on the study of correlations existing between the verbal means of encoding the plot of Jane Austen's novel “Pride and Prejudice” in the author's version and as it is reflected by the means of film. The novel “Pride and Prejudice” by J. Austen (1797) was written 225 years ago. It went through eight cinema adaptations: in 1938, 1940, 1952, 1958, 1967, 1980, 1995 and 2005, and served as the basis for the modern women's novel by H. Fielding “Bridget Jones's Diary”. Throughout almost the entire history of cinema and up to the present time, among art critics and, in particular, film critics, there has been widely spread a point of view that the screen adaptation is a kind of «translation» from the language of literature into the language of cinema. The carried out analysis of this phenomenon makes it possible to assume that the screen adaptation of any literary work is a new type of artistic creation that appeared in the 20th century and requires its own detailed research. Screen adaptation of a literary work as a special manifestation of specific intertextual relations is a genre that is in the focus of attention of specialists in various fields – cultural experts, film experts, as well as literary experts, since it is one of the methods of reception of a verbal text. The main objective of this work is to establish verbal and non-verbal differences in the organization of the author's artistic work and the visual series and verbal sequences of the film. The presented research is based on the close study of 30 minutes of the film, which is equal to 15 chapters of the novel. The author shows that replacing the author's text with a picture in the film version, on the one hand, as well as bringing the characters dialogue of the 19th century closer to the modern conversational style, on the other hand, contributes to the audience's better perception of the story plot of the novel and modernizes the classical work in general. This way the characters' surrounding looks like romantic nostalgia for the past, while the characters themselves become close and understandable to the audience.

Key words: correlations, film, screen adaptation, artistic creation, verbal and non-verbal differences, characters dialogue, story plot.

Вступ. Представлена робота фокусується на дослідженні кореляції засобів кодування фабули роману Джейн Остін «Гордість та упередження» в авторській версії та засобами кіно. Роман «Гордість та упередження» Дж. Остін (1797) був написаний 225 років тому. Він пройшов вісім екранізацій: у 1938, 1940, 1952, 1958, 1967, 1980, 1995 та 2005 рр. і слугував основою створення сучасного жіночого роману Х. Філдінг «Щоденник Бріджет Джонс». Найкращі акторки світу мріяли знятися в ролі головної героїні Елізабет Беннет, яка, за словами іншого персонажа, леді Фанні, далеко не красуня і має погані манери. Сьогодні твори літераторки користуються величезною популярністю: їх неодноразово перевидавали, перекладали іншими мовами, інсценізували, екранізували, за мотивами романів створювали «сіквели» – продовження і «фанфіки» – аматорські наслідування. Творчість письменниці викликає значний інтерес у літературознавців ХХ – початку ХХІ ст.

Протягом майже всієї історії кіно і аж дотепер серед мистецтвознавців і, зокрема, кінознавців широко поширеною була точка зору, що екранізація є своєрідний «переклад» із мови літератури мовою кіно. Однак аналіз цього феномена уможливило скоріше припустити, що екранізація літературних творів – це новий вид художньої творчості, який народився у ХХ ст. й вимагає ще свого ретельного дослідження.

Вивчення процесу та результату екранізації своєчасно також і тому, що у творі минулої епохи з погляду сучасності, вільно чи мимоволі реалізуючи нові естетичні критерії, ідеології, сучасні погляди на людину, знайшли відображення багато явищ і боків сучасної культури. Будь-яка сучасна екранізація класичної літературної спадщини являє собою специфічну інтерпретацію суспільство тощо. Літературна екранізація як особливий прояв інтертекстуальних відносин є жанром, що знаходиться у фокусі уваги фахівців різних галузей: культурологів, кінознавців, а також літературознавців, оскільки йдеться про один зі способів рецепції вербального тексту. Як правило, дослідження екранізацій мають компаративістський характер, у центрі більшості робіт знаходиться такий вид інтертекстуального зв'язку, як співвідношення між літературним джерелом та фільмом. Проте у відомих автору роботах не йдеться ні про засоби сублимації

авторського тексту візуальним рядом фільму, ні про шляхи наближення класичного твору, що датується ХVІІІ ст., до сучасного глядача [1, с. 237; 2; 3, с. 10; 4, с. 14].

Актуальність даного дослідження пов'язана з поширеною зацікавленістю лінгвістів у полікодових засобах повідомлення, взаємодії літератури і кіно у процесі екранізації, в особливостях вербальних відмінностей організації діалогу персонажів та віддзеркаленні авторського нарративу засобами кіно.

Матеріали та метод. *Об'єктом* дослідження є процес і результат екранізації роману Джейн Остін «Гордість та упередження».

Предмет дослідження – персонажні репліки героїв та авторський нарратив роману (1813) та фільму (2005).

Метою роботи є встановлення вербальних та невербальних відмінностей в організації авторського художнього твору та візуального і вербального ряду кінострічки.

Сьогодні твори літераторки користуються величезною популярністю: їх неодноразово перевидавали, перекладали іншими мовами, інсценізували, екранізували, за мотивами романів створювали «сіквели» – продовження і «фанфіки» – аматорські наслідування. Творчість письменниці викликає значний інтерес у літературознавців ХХ – початку ХХІ ст. [5, с. 621].

Матеріалом нашого дослідження слугує найсучасніша екранізація 2005 р. британського режисера Джо Райта. У процесі дослідження аналізувалися 30 хвилин фільму, що дорівнює 15 главам роману. Таким чином, протягом короткого часового терміну фільмова версія змогла охопити доволі великий обсяг подій.

У роботі запропонована *комплексна методика* лінгвального аналізу фактичного матеріалу. Синтез загальних логіко-філософських засад та спеціальних лінгвістичних методів дослідження, а також опертя на антропоцентричну парадигму, прийняту в сучасних філологічних дослідженнях. Серед домінуючих підходів до аналізу матеріалу зазначимо контекстуально-інтерпретаційний та компаративний методи.

Результати. Відкриття творчої спадщини письменниці початку ХІХ ст. відбулося у ХХ ст. Першою про особливості її творчого методу написала Вірджинія Вульф.

Саме вона показала новаторство і значення творчості Дж. Остін для літератури ХХ ст.: «Джейн Остін є майстром набагато глибших емоцій, аніж ті, які проявляються на поверхні тексту. Те, що вона пропонує, ніби дрібниця, яка містить у собі щось таке, що здатне розширюватися в уяві читача та набувати чуттєвої глибини. Життєві ситуації, які видаються тривіальними, фактично існують поза часом, і це вже справа сценариста та режисера, як зробити діалоги героїв зрозумілими сучасному глядачу». «Гордість і упередження» (англ. *Pride and Prejudice*) – один із найкращих романів Джейн Остін, опублікований у 1813 р., який дає картину життя дрібного англійського дворянства на початку ХІХ ст. і водночас є «прадідусем» усіх жіночих романів, коли-небудь написаних.

Сюжет роману Джейн Остін нескладний. Центральна тема – шлюб. Як правило, у творах відбувається декілька шлюбів, наприклад у романі «Гордість і упередження» – чотири одруження. Тема цього роману задана вже в першому реченні: «*It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife*» [6, с. 34].

Екранізація літературно-художнього твору – це режисерська версія прочитання, це «екранно-книжковий метапростір, де представлено безліч комунікаційних діалогічних структур. Цей новий простір може розширювати можливості людини в плані розуміння справжнього змісту твору, якщо він не обмежується одним джерелом, але може і звужувати смислові кордони, якщо він обмежується готовими інтерпретаційними формами» [7, с. 34]. Оскільки кінематографія постійно розвивається, були сформовані різні теорії про те, як зробити гідну адаптацію. Деякі дослідники вважають, що завдяки адаптації книга «руйнується»; інші говорять, що фільм, дуже близький до оригіналу, виходить дуже млявим [8, с. 28; 9, с. 30].

В останній екранізації роману Джейн Остін режисер Джо Райт приносить більш реалістичний і нетрадиційний погляд на роман, аніж його попередники. Замість того щоб ідеалізувати ХІХ ст. Англії і тримати його в рамках звичайних мальовничих традицій, Райт захоплює та ідеалізує економічні труднощі і соціальні конвенції. Із першого до останнього кадру глядачі втягнуті у життя сім'ї Беннет через їхню дочку Елізабет, яку зіграла Кіра Найтлі. Джо Райт використовує ракурси і фільмографію, щоб розповісти історію кохання Дарсі

(Метью Макфедьен) та Елізабет. Він дає нам історію, занурену у романтичних елементах, що здається трохи дивним, адже Джейн Остін не сприймала поняття «я», що було характерною ознакою романтизму. Наприклад, у першому кадрі Елізабет дорогою додому читає книгу під назвою «Перші враження», що вважається первинною назвою роману «Гордість і упередження». Іншими словами, Елізабет читає «свою історію». Фільм 2005 р. зосереджений, головним чином, на емоційному стані Елізабет Беннет, її дорослішанні, пропонуючи глядачам значною мірою лаконічну розповідь, зосереджену на героїні. Інакше кажучи, фільм пропонує розповідь про молоду дівчину на порозі становлення дорослою жінкою, котра закохується, – тема, яка завжди є актуальною і цікавою глядачам.

У статті, присвяченій переважно проблемам субтитрування, Хенрік Готтліб назвав чотири канали, за якими в кінотворах може бути передана інформація:

- 1) вербально-звуковий (усна форма мови, наприклад мова персонажів, закадровий текст, тексти пісень та ін.);
- 2) вербально-візуальний (письмова форма мови, наприклад титри та субтитри);
- 3) невербально-звуковий (музика та шумові спецефекти);
- 4) невербально-візуальний (жести, міміка, рухи кіногероїв) [10, с. 244–245].

За нашими підрахунками, становить близько 60% інформаційного простору роману, у фільмі заміщується візуальним рядом, що супроводжується музикою, і становить 40% екранного часу. Отже, якщо у романі превалує авторський монолог, у фільмі він заміщується картинкою, а авторський паратекст заміщується невербальною грою акторів та персонажним діалогом, який охоплює 60% екранного часу.

Докладний аналіз авторської та кіноверсії «Гордість і упередження» уможливив зробити такі спостереження. Картинка є багатою на деталі та плавучою, артдизайн вражає, а музичний супровід від Даріо Маріанеллі зачаровує. Кінематографічно розповідь йде швидко. Кожен кадр наповнений ідеями, діями та імпульсом. Джо Райт також демонструє талант до організації людей у просторі. Довгі сцени, які використовуються для двох танців, а також початкові сцени в будинку Беннет включають у себе блискучу зйомку, демонструючи справжню майстерність розповідати історію з використанням візуальних засобів. Існує постійний

потік, плинність між зображеннями і моментами у фільмі, забезпечуючи результат, що візуально приносить задоволення.

Кіноекранізація є перехідним жанром, який через свою специфіку об'єднує два типи дискурсу: кіно та літературу, це дає унікальну можливість виявити особливості й механізми функціонування законів обох видів мистецтва. З іншого боку, це дає змогу проаналізувати, як літературний текст підпорядковується законам кіно та уможливіє виявити ступінь «віддаленості» кіноверсії від літературного твору.

На основі компаративного аналізу тексту роману Джейн Остін «Гордість і упередження» та його екранізації 2005 р. систематизовано приклади відмінностей авторського наратива та художнього діалогу (табл. 1).

Згідно з дослідженнями Девіда Шапарда, у романі Джейн Остін «Pride and Prejudice» є близько 2 300 прикладів уживання застарілих слів, які на відміну від історизмів були витіснені з ужитку через уживання синонімічних одиниць [11, с. 178].

Таблиця 1

Відмінності авторського наратива та художнього діалогу в тексті роману Джейн Остін «Гордість і упередження» та його екранізації

Сценарій фільму	Текст роману
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Papa!</i> – <i>Is he amiable?</i> – <i>Who?</i> – <i>Is he handsome?</i> – <i>He's sure to be.</i> 	The astonishment of the ladies was just what he wished.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>A letter to Miss Bennet, ma'am.</i> – <i>From Netherfield Hall.</i> 	It came from Netherfield and the servant waited for an answer.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Praise the Lord. We are saved! Make haste, Jane, make haste. Oh, happy day!</i> 	Mrs. Bennet's eyes sparkled with pleasure.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Miss Elizabeth Bennet.</i> – <i>Good Lord, did you walk here?</i> – <i>I did.</i> 	She was shown into the breakfast-parlour where all but Jane were assembled, and where her appearance created a great deal of surprise. That she should have walked three miles so early in the day, in such dirty weather, and by herself, as almost incredible to Mrs. Hurst and Miss Bingley; and Elizabeth was convinced that they held her in contempt for it.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>I'm so sorry. How is my sister?</i> – <i>She's upstairs.</i> – <i>Thank you.</i> 	Her enquiries after her sister were not very favourably answered.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>They're being so kind to me, I feel such a terrible imposition.</i> 	She was not equal, however, to much conversation, and when Miss Bingley left them together, could attempt little besides expressions of gratitude for the extraordinary kindness she was treated with.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>A Mrs. Bennet, a Miss Bennet, a Miss Bennet and a Miss Bennet, sir.</i> – <i>Are we to receive every Bennet in the country?</i> 	The note was immediately dispatched, and its contents as quickly complied with. Mrs. Bennet, accompanied by her two youngest girls, reached Netherfield soon after the family breakfast.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>You're welcome anytime you feel the least bit poorly. I mean – you're welcome at any time, but not any less welcome if you know you're...</i> 	The master of the house heard with real sorrow that they were to go so soon, and repeatedly tried to persuade Miss Bennet that it would not be safe for her – that she was not enough recovered; but Jane was firm where she felt herself to be right.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Mrs. Bennet. You do know I have been bestowed by the good grace of Lady Catherine de Bourg a parsonage of no men size.</i> – <i>I have become aware of the fact.</i> – <i>Well, it is my avowed hope that soon I may find a mistress for it, and I have to inform you that the eldest Miss Bennet has captured my special attention.</i> 	The next morning, however, made an alteration; for in a quarter of an hour's tete-a-tete with Mrs. Bennet before breakfast, a conversation beginning with his parsonage-house, and leading naturally to the avowal of his hopes, that a mistress might be found for it at Longbourn, produced from her, amid very complaisant smiles and general encouragement, a caution against the very Jane he had fixed on.
<ul style="list-style-type: none"> – <i>But Miss Lizzie next to her in both age and beauty would make anyone an excellent partner. Do not you agree, Mr. Collins?</i> – <i>Indeed. Indeed. A very agreeable alternative.</i> 	Mr. Collins had only to change from Jane to Elizabeth – and it was soon done – done while Mrs. Bennet was stirring the fire. Elizabeth, equally next to Jane in birth and beauty, succeeded her of course.

Після опрацювання тексту роману були знайдені приклади використання застарілих слів, які сьогодні є маловживаними або не вживаються взагалі.

Наприклад, *a chaise and four* [6, с. 56], *You have no compassion for my poor nerves* [6, с. 66], *Show in at the assembly* [6, с. 42] та ін., які були замінені у фільмі сучасними лексемами: *a coach*, *You are driving me mad*, *Come to the party* відповідно.

У фільмовій версії, за нашими спостереженнями, зосталося близько 15% уживаних у романі застарілих слів, що значно полегшало сприймання персонажних діалогів глядачами.

Окрім того, на відміну від роману у скрипті прості речення майже втричі переважають кількість складних, тобто персонажі попри

свою часову приналежність до XIX ст. виявляють мовленнєві риси спілкування, типові для сучасного мовлення. Така відмінність фільму від авторського тексту твору наближає діалоги персонажів до сучасного розмовного мовлення та сприяє кращому розумінню подій сюжету глядачами.

Висновки. Узагальнюючи сказане, можна зробити висновок, що популярність, яку набув роман «Гордість і упередження», багато в чому завдячує його екранній версії, де персонажі XIX ст. стають ближчими до сучасної людини. У цілому життєве оточення персонажів сприймається глядачем скоріше як ностальгічна рефлексія крізь призму романтики XIX ст., тоді як герої та їхні хвилювання зображені зрозумілими для сучасного глядача, а їхні проблеми – знайомими та актуальними.

Література:

1. Albersmeier F.Jo. *Literatur und Film. Entwurf einer praxisorientierten Textsystematik. Literatur intermedial : Musik – Malerei – Photographie – Film.* Darmstadt : WB Verlag, 1995. S. 235–264.
2. Barduhn Chr. *Die Geschichte der Dienerin.* URL: <http://www.humanist.de/kultur/tips990818.html> (дата звертання: 07.10.2023).
3. Pleimling D. *Film als Lektüre.* Rainer Werner Fassbinders Adaption von Alfred Döblins Berlin Alexanderplatz. München : Martin Meidenbauer, 2010. 152 s.
4. Jason P. *Film and Book.* Quadrum Solutions. London, 2010. 345 p.
5. Arniati F., Darwis M., Rahman N., Rahman F. *Mother Behavior to Their Daughters as Seen in «Pride and Prejudice» and «Little Women».* *ELS Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities.* 2019. Vol. 2. No 4. P. 620–625.
6. Austin J. *Pride and Prejudice.* UK : Penguin, 2019. 448 p.
7. Яворська Г.М. *Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада.* Київ, 2000. 117 с.
8. Birtwistle S., Conklin S. *The Making of Pride and Prejudice.* London : Penguin Books, 1995. 128 p.
9. Cartmell D. *Jane Austen's Pride and Prejudice : The Relationship between Text and Film.* London : Methuen Drama, 2010. 150 p.
10. Gottlieb H. *Subtitling. Routledge Encyclopedia of Translation Studies.* London : Routledge, 1988. P. 244–248.
11. Shapard D.M. *The Annotated Pride and Prejudice.* London : Penguin Books, 2007. 800 p.

References:

1. Albersmeier, F.Jo. (1995). *Literatur und Film. Entwurf einer praxisorientierten Textsystematik. Literatur intermedial : Musik – Malerei – Photographie – Film.* Darmstadt : WB Verlag, S. 235–264.
2. Barduhn, Chr. (1999). *Die Geschichte der Dienerin.* Retrieved from: <http://www.humanist.de/kultur/tips990818.html> (date of access: 07.10.2023).
3. Pleimling, D. (2010). *Film als Lektüre.* Rainer Werner Fassbinders Adaption von Alfred Döblins Berlin Alexanderplatz. München : Martin Meidenbauer, 152 s.
4. Jason, P. (2010). *Film and Book.* Quadrum Solutions. London, 345 p.
5. Arniati, F., Darwis, M., Rahman, N., Rahman, F. (2019). *Mother Behavior to Their Daughters as Seen in «Pride and Prejudice» and «Little Women».* *ELS Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, vol. 2, iss. 4. P. 620–625.
6. Austin, J. (2019). *Pride and Prejudice.* UK : Penguin, 448 p.
7. Яворська, Г.М. (2000). *Прескриптивна лінгвістика як дискурс : мова, культура, влада [Prescriptive Linguistics as Discourse: language, culture, power].* Kyiv, 2000. 117 s. [in Ukrainian]
8. Birtwistle, S., Conklin, S. (1995). *The Making of Pride and Prejudice.* London : Penguin Books, 128 p.
9. Cartmell, D. (2010). *Jane Austen's Pride and Prejudice : The Relationship between Text and Film.* London : Methuen Drama, 150 p.
10. Gottlieb, H. (1998). *Subtitling. Routledge Encyclopedia of Translation Studies.* London : Routledge, P. 244–248.
11. Shapard, D.M. (2007). *The Annotated Pride and Prejudice.* London : Penguin Books, 800 p.

УДК 811.111'373'42

DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.2.6>

СУЧАСНІ ТРЕНДИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Смаглій Валерія Михайлівна,

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету

ORCID ID: 0000-0002-6222-7652

Статтю присвячено висвітленню основних тенденцій міждисциплінарних досліджень у галузі сучасного мовознавства. Наведено основні напрями міждисциплінарних досліджень у межах корпусної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики та лінгвометодології. На сучасному етапі розвитку науки найбільшої актуальності набувають не вузько спеціалізовані наукові дослідження, а роботи з міждисциплінарним осмисленням явищ мови та інтеграцією їхніх результатів у єдине ціле, що сприяє вирішенню складних наукових та практичних завдань. Сучасна лінгвістика прагне до інтеграції із цілою низкою наук: психологією, антропологією, культурологією, соціологією, мікробіологією, генетикою та іншими науками, що вивчають людину та мову. Такі галузі знання, що з'явилися наприкінці минулого століття, як лінгвокультурологія, лінгвоконцептологія, галузева лінгвістика та ін., є за своєю природою та сутністю інтегративними. Міждисциплінарний підхід у лінгвістиці дає змогу враховувати різні аспекти мови та комунікації, що сприяє більш глибокому розумінню лінгвістичних явищ. Вивчення лінгвістики в контексті інших наукових дисциплін розкриває нові перспективи та допомагає вирішувати складні проблеми, пов'язані з мовою та комунікацією. Міждисциплінарний підхід також сприяє розвитку нових теорій, підходів та методів дослідження, що полегшує розуміння та пояснення лінгвістичних явищ. Цей підхід підкреслює важливість співпраці та обміну знаннями між ученими з різних галузей, що сприяє розширенню знань та отриманню нових відкриттів. Отже, міждисциплінарний характер лінгвістики відображається у взаємодії з іншими науковими дисциплінами як у предметному, так і в методологічному аспекті, сприяє розширенню знань та розумінню лінгвістичних явищ, а також спонукає появу нових теорій та підходів у мовознавстві.

Ключові слова: корпусна лінгвістика, соціолінгвістика, лінгвокультурологія, психолінгвістика, лінгвометодологія.

Smahlii Valeriia. Modern trends in interdisciplinary linguistic researches

The article is devoted to highlighting the main trends of interdisciplinary research in the field of modern linguistics. The work presents the main directions of interdisciplinary research within the framework of corpus linguistics, sociolinguistics, linguistic cultural studies, psycholinguistics and linguistic methodology. At the current stage of the development of science, the most relevant are not narrowly specialized scientific studies, but works with an interdisciplinary understanding of language phenomena and the integration of their results into a single whole, which contributes to the solution of complex scientific and practical tasks. Modern linguistics strives for integration with a number of sciences – psychology, anthropology, cultural studies, sociology, microbiology, genetics and other sciences that study a human being and language. Such fields of knowledge that appeared at the end of the last century as linguocultural studies, linguoconceptology, branch linguistics, and others, are integrative in nature and essence. An interdisciplinary approach in linguistics allows taking into account various aspects of language and communication, which contributes to a deeper understanding of linguistic phenomena. Studying linguistics in the context of other scientific disciplines opens up new perspectives and helps to solve complex problems related to language and communication. An interdisciplinary approach also promotes the development of new theories, approaches and methods of research, which facilitates the understanding and explanation of linguistic phenomena. This approach emphasizes the importance of cooperation and exchange of knowledge between scientists from different fields, which contributes to the expansion of knowledge and obtaining new discoveries. Therefore, the interdisciplinary nature of linguistics is reflected in the interaction with other scientific disciplines in both the subject and methodological aspects, contributes to the expansion of knowledge and understanding of linguistic phenomena, and also encourages the emergence of new theories and approaches in linguistics.

Key words: corpus linguistics, sociolinguistics, linguocultural studies, psycholinguistics, linguistic methodology.

Вступ. Мова є ключовим аспектом культури та ідентичності, основним засобом комунікації між людьми. Численні наукові розвідки в галузі історії глотогенезу свідчать про симбіотичний статус людської мови як *біологічної* і *культурно-соціальної* сутності, що дало підстави вважати людську мову «*біокультурним гібридом*, продуктом культурної ко-еволюції протягом останніх 400 000 років» [4, с. 431]. Незгасаюча актуальність лінгвістики як науки про мову полягає у декількох аспектах. Лінгвістика досліджує механізми мови, її структуру, функції та вплив на спілкування, робить вагомий внесок у розроблення й удосконалення методів мовної освіти, допомагає розробляти і вдосконалювати мовні технології, такі як автоматичне розпізнавання мови, машинний переклад, голосові помічники тощо, має значення для розроблення мовної політики та стимулювання мовного розвитку. Як бачимо із цього далеко не повного переліку напрямів лінгвістичних розвідок, мовознавці все ж дослухалися до думки, висловленої ще у ХХ ст. американським лінгвістом Е. Сепіром, який стверджував, що лінгвісти, яких часто і досить справедливо звинувачують у відмові вийти за межі предмета свого дослідження, нарешті повинні зрозуміти, що може означати їхня наука для інтерпретації людської поведінки взагалі. На думку вченого, лінгвісти повинні все більше і більше займатися різними антропологічними, соціологічними та психологічними проблемами, які перетинаються зі сферою мови [8].

Мета статті полягає в окресленні основних тенденцій міждисциплінарних досліджень у галузі сучасного мовознавства.

Результати. Розвиток міждисциплінарних методів у лінгвістиці активно розпочався в середині минулого століття. Спільні інтереси із соціологією, психологією, філософією та іншими науками стали причиною появи нових концепцій та наукових напрямів. Утім, лінгвістика і загалом філологія, як відомо, зародилися свого часу у надрах філософії як найбільш загальної гуманітарної науки, тож її міждисциплінарні зв'язки очевидні.

Останніми десятиліттями найпопулярнішим міждисциплінарним феноменом стала ефективна взаємодія лінгвістики та інформатики. З одного боку, гуманітарії отримали програми обробки звуку, системи управління

базами даних, засоби розроблення автоматичного аналізу та синтезу мови. З іншого боку, дані теоретичної лінгвістики виявилися вкрай затребуваними під час моделювання комунікації в інформаційних системах, і такі флагманські напрями, як машинний переклад, інформаційний пошук, машинне навчання, визначили вузьке розуміння міждисциплінарної природи лінгвістики як перетину саме з інформаційними технологіями [3].

Одним із найпопулярніших напрямів сучасної лінгвістичної думки є корпусна лінгвістика, яка використовує корпуси – великі колекції текстів, зібрані та організовані з метою аналізу – для вивчення мови. Корпусна лінгвістика використовує кількісні методи дослідження, щоб виявити закономірності, тренди та особливості мовлення та містить такі етапи. Зібрання та побудова корпусу включає збір, відбір та організацію текстів, які використовуються для дослідження. Корпуси можуть бути створені на основі письмових або усних текстів, а також можуть бути спеціалізовані за жанром, темою або мовою. Анування корпусу включає розмітку або тегування текстів у корпусі з метою ідентифікації мовних одиниць, таких як слова, фрази або граматичні структури. Це дає змогу проводити точний аналіз мовних явищ у корпусі. Корпусна лінгвістика використовує статистичні методи для аналізу частотності, розподілу та зв'язків між мовними одиницями, що дає змогу виявляти закономірності та тренди в мовленні, а також порівнювати різні мовні варіанти. Контекстний аналіз дає змогу аналізувати мовлення в різних контекстах, що допомагає зрозуміти вживання слів, фраз та граматичних структур у різних ситуаціях. І, звичайно ж, корпусна лінгвістика використовує комп'ютерні технології для зберігання, обробки та аналізу корпусних даних. Комп'ютерні програми та інструменти дають змогу швидше та ефективніше проводити дослідження [2].

Корпусна лінгвістика дає змогу лінгвістам отримувати об'єктивні дані про мову, виявляти тенденції та особливості мовлення, а також розробляти нові методи дослідження в лінгвістиці. Вона має широкий спектр застосувань, включаючи лексикографію, стилістику, синтаксис, фонетику, фонологію та морфологію. Цьому напрямку вже понад шістьдесят років, однак його вплив на соціогуманітарні дослід-

дження повною мірою розвинувся починаючи з 90-х років ХХ ст. Сьогодні без залучення корпусів немислимий розвиток не тільки мовознавства, а й різних академічних та прикладних сфер, що виявляють інтерес до великих текстових даних. З огляду на вдосконалення вже класичних корпусних баз, трендом розвитку корпусної лінгвістики вважатиметься створення нових семантично анотованих, мультимедійних, паралельних корпусів, проєктів з ієрархічною розміткою на рівні фрази та дискурсу тощо. Аналітичні можливості сучасних корпусів визначаються лінгвістичними, хронологічними та функціонально-текстовими параметрами розмітки, і навіть у філологічні дослідження, що здійснюються у традиційному ключі, прийнято включати елементи «статистичної корпусної графіки»: схеми, графіки, діаграми, таблиці тощо.

Розвиток корпусної лінгвістики дав поштовх для стилеметрії як методу вивчення стилістичних особливостей тексту, що базується на кількісних характеристиках мовленнєвих одиниць. Цей метод дає змогу аналізувати текст за допомогою математичних і статистичних моделей, установити відмінності між різними стилістичними варіантами. Стилеметрія знаходить застосування в лінгвістиці, літературознавстві, стилістиці, комп'ютерній лінгвістиці та інших дисциплінах. Не відкидаючи традиційних філологічних досягнень, стилеметрія розробляє методи, що дають змогу досліджувати множинні текстові явища, які не завжди помітні за звичайного (навіть професійного) прочитання художнього твору. Це стосується лексичного та граматичного складу текстів та поєднання його елементів включно з буквами та іншими графічними знаками [8].

Нові вектори можна бачити в подальшому розвитку соціо- та психолінгвістичних досліджень. Мовний, текстовий та корпусний матеріал дає сьогодні багаті можливості для дослідження психологічних проблем особистості, динаміки вікових змін та моніторингу когнітивних процесів. Безперечною перевагою психолінгвістичних студій є застосування експериментальних методик, які дають змогу змодельовати умови появи мовного факту, який цікавить вченого. Основні напрями психолінгвістики включають вивчення способів, якими мовні знаки відображають поняття і концепти у мозку людини, дослідження

того, як люди сприймають, обробляють і розуміють значення слів та фраз; вивчення того, як люди аналізують і розуміють граматичну структуру мови; аналіз способів, якими люди сприймають та продукують звуки мови; дослідження того, як мовні звуки сприймаються у вухах людей та як ми використовуємо мовні органи для вимови звуків; вивчення того, як люди запам'ятовують мовну інформацію, які процеси відбуваються в мозку під час запам'ятовування та використання мовних знань; розгляд набуття дітьми мовних навичок розвитку їхніх здібностей до мовлення; вивчення того, як люди взаємодіють мовою, як ми спілкуємося, сприймаємо та інтерпретуємо мовні повідомлення, як ми розуміємо інтонацію, жести, міміку та інші невербальні засоби комунікації; дослідження білінгвізму тощо. Ці напрями психолінгвістики допомагають розуміти, як люди сприймають, обробляють і використовують мову, а також як мова впливає на когнітивні процеси та мовленнєві навички.

Ще одна міждисциплінарна галузь мовознавства – соціолінгвістика – вивчає взаємозв'язок мови та суспільства, досліджує, як мова впливає на соціальні структури, взаємини та ідентичність, а також як соціальні чинники впливають на мову [1]. Основні напрями соціолінгвістики включають вивчення варіантів мовних форм, які використовуються різними соціальними групами, та як соціальні чинники, такі як вік, стать, соціальний статус, впливають на вибір мовних варіантів і вживання мовних форм; аналіз процесів зміни мови в часі, як мова еволюціонує та змінюється під впливом соціальних чинників, таких як міграція, глобалізація, зміна соціальних структур тощо; вивчення політичних аспектів мови, таких як мовні права, мовна дискримінація та багатомовність; розгляд того, як мова впливає на формування і вираження соціальної групової належності, етнічної ідентичності та інших аспектів особистісної ідентичності.

Невипадковий і нинішній дослідницький інтерес до проблем зв'язку мови та культури (матеріальної та духовної): він найбільш явно виявив себе в ідеях когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, вивчення «концептосфери» та «мовної картини світу» і т. д. У всіх випадках ми маємо справу з прикордонними, проміжними явищами, які збагачують наші

знання про людину. Лінгвокультурологія, як відомо, вивчає взаємозв'язок мови та культури. Вона досліджує, як мова впливає на культурні норми, цінності, уявлення та способи життя певної культури, а також як культура впливає на мову та як мова відображає культурні концепти та цінності; вивчає, які ідеї, переконання та цінності вкладені у мовні вирази, фразеологізми, метафори та інші мовні засоби. Лінгвокультурологія також аналізує роль мови у формуванні стереотипів та упереджень про інші культури, вивчає, як мова може впливати на уявлення та ставлення до інших культур. Лінгвокультурологія досліджує, як культурні норми та звичаї впливають на комунікацію, які правила поведінки, етикету та норми спілкування характерні для певної культури та як вони відображаються у мовній практиці. Ще одним важливим аспектом є міжкультурна комунікація та вивчення того, які проблеми та виклики виникають під час спілкування між представниками різних культур та як розуміння мовної та культурної різниці може полегшити комунікацію [7].

Міждисциплінарна лінгвістика здатна, таким чином, розглядати синтетичний матеріал – текстовий та мультимедійний, – співвідносити лінгвістичну та художню графіку, досліджувати взаємодію різних знакових систем та перетворення інформації під час переходу з однієї системи до іншої. Серед прикладів можна навести специфіку зміни тексту в різних дискурсивних умовах (художня проза – сценарій – кіно-текст – транскрипт), проблему відображення усного спонтанного мовлення в письмовому (зокрема, у художньому) тексті, специфіку взаємодії мови та жестів та ін.

Інакше кажучи, сучасна лінгвістика ставить завдання дослідження складних, комплексних об'єктів, для якого явно недостатньо резервів традиційної методології. На тлі таких можливостей перед дослідниками постає й базова проблема незмінності, стабільності апарату лінгвістики за доби розвитку міждисциплінарних методів. Розрізненість та різноманітність науково-практичних векторів, розмаїтість міждисциплінарних зв'язків ставлять питання про повернення до цілісної та самодостатньої методології та боротьби з розмиванням лінгвістичних об'єктів [6; 8]. Методологія міждисциплінарних лінгвістичних досліджень включає у себе підхід, що поєднує різні методи та підходи

з різних галузей знань для вивчення лінгвістичних явищ. Міждисциплінарні лінгвістичні дослідження використовують методи з різних галузей знань. Це можуть бути як квалітативні методи, такі як спостереження, інтерв'ю, аналіз текстів, так і кількісні методи, такі як статистичний аналіз даних, моделювання тощо. Використання різних методів дає змогу отримати більш повне та об'єктивне розуміння лінгвістичних явищ. Методологія міждисциплінарних лінгвістичних досліджень допомагає збагатити розуміння мови, вивчаючи її у контексті інших наукових дисциплін. Вона сприяє появі нових підходів, теорій та моделей, які допомагають краще розуміти складність та багатогранність мовного явища [5].

Однак у пошуку нових наукових парадигм та у взаємодії із суміжними сферами мовознавство не втратило свого предмета. Класичні джерела, такі як текст, словник, та сучасні ресурси, наприклад корпус, електронний тезаурус, пошукова система, сприяють тому, що лінгвістичне дослідження стає більш об'єктивним та точним в описі різних форм мовної комунікації.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку науки найбільшої актуальності набувають не вузько спеціалізовані наукові дослідження, а роботи з міждисциплінарним осмисленням явищ мови та інтеграцією їхніх результатів у єдине ціле, що сприяє вирішенню складних наукових та практичних завдань. Сучасна лінгвістика прагне до інтеграції з цілою низкою наук: психологією, антропологією, культурологією, соціологією, мікробіологією, генетикою та іншими науками, що вивчають людину та її мову. Такі галузі знання, що з'явилися наприкінці минулого століття, як лінгвокультурологія, лінгвоконцептологія, галузева лінгвістика та ін., є за своєю природою та сутністю інтегративними. Міждисциплінарний підхід у лінгвістиці дає змогу враховувати різні аспекти мови та комунікації, що сприяє більш глибокому розумінню лінгвістичних явищ. Вивчення лінгвістики в контексті інших наукових дисциплін розкриває нові перспективи та допомагає вирішувати складні проблеми, пов'язані з мовою та комунікацією. Міждисциплінарний підхід також сприяє розвитку нових теорій, підходів та методів дослідження, що полегшує розуміння та пояснення лінгвістичних явищ. Він підкреслює важливість

співпраці та обміну знаннями між ученими з різних галузей, що сприяє розширенню знань та отриманню нових відкриттів.

Отже, міждисциплінарний характер лінгвістики відображається у взаємодії з іншими

науковими дисциплінами як у предметному, так і в методологічному аспектах, сприяє розширенню знань та розумінню лінгвістичних явищ, а також спонукає появу нових теорій та підходів у мовознавстві.

Література:

1. Aitchinson J. *The Seeds of Speech: Language Origin and Evolution*. Cambridge: CUP, 1996. 281 p.
2. Chen P. Theoretical Linguistics, interdisciplinary linguistics and applied language studies: Observations and reflections. *Contemporary Rhetoric*. 2020. Issue 5. P. 1–18.
3. Computational Linguistics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. 2014. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/computational-linguistics/> (дата звернення: 15.12.2023).
4. Evans N., Levinson St. The Myth of language universals: Language diversity and its importance for cognitive science. *Behavioral and Brain Sciences*. 2009. № 32. P. 429–492. DOI: 10.1017/s0140525x0999094x.
5. Falter M.M. Review of Research Methods in Linguistics. *Journal of Language & Literary Education*. 2014. 10. P. 162–165.
6. Ma X., Hui L., Chen, Y. The Interdisciplinary Nature of Linguistics. *Open Journal of Social Sciences*. 2023. 11. P. 132–137. DOI: 10.4236/jss.2023.113009.
7. Sharifian F. On cultural conceptualisations. *Journal of Cognition and Culture*. 2003. № 3. P. 187–207.
8. *The Oxford handbook of interdisciplinarity* / R. Frodeman, J. Thompson Klein, C. Mitcham (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010. 620 p.

References:

1. Aitchinson, J. (1996). *The Seeds of Speech: Language Origin and Evolution*. Cambridge: CUP.
2. Chen, Ping (2020). Theoretical Linguistics, interdisciplinary linguistics and applied language studies: Observations and reflections. *Contemporary Rhetoric*, (5), 1–18.
3. Computational Linguistics (2014). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, principal editor: Edward N. Zalta. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/computational-linguistics/>.
4. Evans, N., Levinson, St. (2009). The Myth of language universals: Language diversity and its importance for cognitive science. *Behavioral and Brain Sciences*. № 32, 429–492. DOI: 10.1017/s0140525x0999094x.
5. Falter, M.M. (2014). Review of Research Methods in Linguistics. *Journal of Language & Literary Education*, 10, 162-165.
6. Ma, X., Hui, L. and Chen, Y. (2023) The Interdisciplinary Nature of Linguistics. *Open Journal of Social Sciences*, 11, 132–137. DOI: 10.4236/jss.2023.113009.
7. Sharifian, F. (2003). On cultural conceptualisations. *Journal of Cognition and Culture*, 3, 187–207.
8. *The Oxford handbook of interdisciplinarity* (2010). Oxford: Oxford University Press.

УДК 811.111'373'42
DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.2.7>

НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ *A WORK OF GENIUS*/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ У НАЇВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Строченко Леся Василівна,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0003-3619-3484

*Статтю присвячено виокремленню номінативного поля англomовного концепту *A WORK OF GENIUS*/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ у наївній картині світу. Для побудови номінативного поля концепту *A WORK OF GENIUS*/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ ми використовували тлумачні словники англійської мови та тезауруси, ґрунтуючись на виокремлених сферах діяльності геніальної людини. Аналіз словникових дефініцій номінації *genius* у загальних англomовних словниках та синонімічного ряду словосполучення *a work of genius* у тезаурусах дав змогу виокремити такі номінації-конституенти відповідного номінативного поля, у дефініціях яких виокремлюємо чотири сигніфікативні вузли: *ЩО, ЯКЕ, У ЧОМУ, ЯК*. До ядра відповідного номінативного поля відносимо словосполучення *a work of genius*. Виокремлені в ході аналізу словникових дефініцій номінації *genius* у загальних англomовних словниках та синонімічного ряду словосполучення *a work of genius* у тезаурусах номінації уналежнюємо до медіальної частини поля. Периферія номінативного поля представлена репрезентантами сигніфікативних вузлів, виділених у процесі аналізу словникових дефініцій медіальних конституентів поля. Проведений компонентний аналіз уможливив виділення таких понятійних концептуальних ознак досліджуваного концепту *A WORK OF GENIUS*/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ: продукт інтелектуальних і творчих зусиль (вербалізується, зокрема, такими лексичними одиницями: *concept, idea, theory, artistic work, showing the skill and imagination*); надзвичайність (*supreme, masterpiece, masterwork, chef-d'oeuvre, breakthrough, great, achievement*); новаторство/оригінальність (*creation, invention, original work, discovery, not known or experienced before, created for the first time*). Уважаємо їх ядреними у структурі концепту *A WORK OF GENIUS*/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ, оскільки вони є понятійними та зафіксованими лексикографічними джерелами.*

Ключові слова: картина світу, концепт, лінгвогеніоніка, номінативне поле, геніальність.

Strochenko Lesia. Nominative field of the concept *A WORK OF GENIUS* in the naive worldview

*The article is devoted to highlighting the nominative field of the English concept *A WORK OF GENIUS* in the naive worldview. To construct the nominative field of the concept *A WORK OF GENIUS*, we used explanatory dictionaries of the English language and thesauruses, based on the spheres of genius work. The analysis of the dictionary definitions of the nomination "genius" in the explanatory English dictionaries and the synonymous series of the phrase "a work of genius" in thesauruses made it possible to single out the following nominations-constituents of the corresponding nominative field, in the definitions of which we single out four significant nodes: *WHAT, WHICH, IN WHAT, HOW*. The phrase "a work of genius" belongs to the core of the corresponding nominative field. Selected during the analysis of the dictionary definitions of the nomination "genius" in the explanatory dictionaries and the synonymous series of the word combination "a work of genius" in thesauruses, nominations belong to the medial part of the field. The periphery of the nominative field is represented by representatives of significant nodes selected in the process of analyzing the dictionary definitions of the medial constituents of the field. The conducted component analysis made it possible to identify the following notional conceptual features of the researched concept *A WORK OF GENIUS*: a product of intellectual and creative efforts (verbalized, in particular, by the following lexical units: *concept, idea, theory, artistic work, showing the skill and imagination*); extraordinary (*supreme, masterpiece, masterwork, chef-d'oeuvre, breakthrough, great, achievement*); innovation / originality (*creation, invention, original work, discovery, not known or experienced before, created for the first time*). We consider them to be core in the structure of the concept *A WORK OF GENIUS*, as they are notional and fixed by lexicographic sources.*

Key words: worldview, concept, linguogenionics, nominative field, genius.

Вступ. Феномен геніальності є надзвичайно важливим аспектом людського розвитку і прогресу. Генії роблять значний внесок у науку, мистецтво, технології та інші галузі, приводячи до новаторських ідей, відкриттів та творчих досягнень. Дослідження геніальності допомагають краще розуміти процеси творчості та інтелектуального розвитку, що може сприяти стимулюванню геніальних здібностей і розвитку нових інтелектуальних ресурсів. Загалом усебічне вивчення феномену геніальності є актуальним, оскільки вони допомагають краще розуміти природу творчості, інтелекту та розвитку людини, а також мають практичне значення для розвитку геніальних здібностей та стимулювання інноваційного розвитку в різних сферах життя.

Дослідження лінгвістичних аспектів геніальності є предметом лінгвогеніоніки, яка розглядає тлумачення феномену геніальності у мові загалом і в англійській мові зокрема. У межах нашого дослідження фокусуємося на вивченні, передусім, концептуальних аспектів лінгвогеніоніки в англійській мові в наївній картині світу [3].

Мета статті полягає у виокремленні номінативного поля англійської мови концепту А WORK OF GENIUS у наївній картині світу. У лінгвістиці номінативне поле концепту відноситься до сукупності слів, термінів або концепцій, які пов'язані з певним поняттям або темою. Це набір лексичних одиниць, які використовуються для опису і вираження певного концепту або сфери знань. Номінативне поле концепту допомагає структурувати й організувати мовлення, даючи змогу точно і чітко передавати інформацію про певну тему або поняття [1].

Методи. До спеціальних лінгвістичних методів, використаних у процесі дослідження, належать *дефініційний* аналіз, застосований до тлумачних статей усіх номінативних одиниць, які вербалізують відповідний концепт; *компонентний аналіз* уможливив виділення набору сем та слугував, власне, одним з етапів *концептуального аналізу*, спрямованого на виявлення структури аналізованого концепту [2; 4].

Результати. Для побудови номінативного поля концепту А WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ ми використовували тлумачні словники англійської мови та тезауруси, ґрунтуючись на виокремлених

вище сферах діяльності геніальної людини. Аналіз словникових дефініцій номінації *genius* у загальних англійських словниках та синонімічного ряду словосполучення *a work of genius* у тезаурусах дав змогу виокремити такі номінації-конституенти відповідного номінативного поля, у дефініціях яких виокремлюємо чотири сигніфікативні вузли: ЩО, ЯКЕ, У ЧОМУ, ЯК.

Усі зафіксовані номінації можна тематично поділити на декілька груп. Перша з них містить номінації, які вербалізують концепт А WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ як загальне досягнення, внесок, прорив у певній царині. До цієї групи уналежнюємо:

[**achievement** – ЯКЕ a successful ЩО result ЯК brought about by hard work];

[**advance** – ЩО an instance of ЯКЕ notable progress У ЧОМУ in the development of knowledge, technology, or skill];

[**breakthrough** – a ЯКЕ sudden ЩО advance especially У ЧОМУ in knowledge or technique];

[**contribution** – ЩО the giving or supplying of something that plays a ЯКЕ significant part У ЧОМУ in making something happen].

Друга група містить номінації, які вербалізують концепт А WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ як створення чогось нового, відкриття у певній царині. Сюди уналежнюємо такі номінації:

[**invention** – ЩО a device, contrivance, or process originated ЯК after study and experiment];

[**creation** – ЩО something (as a device) ЯКЕ created for the first time ЯК through the use of the imagination];

[**discovery** – ЩО the act or process of sighting or learning the existence of something ЯК for the first time];

[**production** – ЩО something produced ЯК by physical or intellectual effort].

Наступна група виокремлених номінацій містить словосполучення з лексичною одиницею *work*, які позначають як напрями роботи геніїв, так і їхні особливості:

[**original work** – ЩО a work ЯКЕ showing the skill and imagination to create new things; ЯКЕ not known or experienced before];

[**artistic work / work of art** – У ЧОМУ of or relating to the fine arts];

[**creative work** – ЯКЕ showing a noteworthy use of the imagination and creativity У ЧОМУ especially in inventing].

Ще одна група виокремлених номінацій вербалізує концепт A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ як результат мисленнєвої діяльності генія:

[**idea** – ЯКЕ a formulated ЩО thought or opinion];

[**theory** – ЯКЕ a plausible or scientifically acceptable general ЩО principle or body of principles offered to explain phenomena];

[**concept** – ЯКЕ an abstract or generic ЩО idea generalized from particular instances].

Остання із зазначених груп містить номінації, які позначають геніальне творіння як найбільше досягнення свого автора:

[**masterpiece** – ЩО a work done ЯК with extraordinary skill, especially a ЯКЕ supreme intellectual or artistic achievement];

[**masterwork** – ЩО something (as a work of art) that is a ЯКЕ great achievement and often its creator's ЯКЕ greatest achievement];

[**chef-d'oeuvre** – ЩО a masterpiece, У ЧОМУ especially in art or literature];

[**magnum opus** – a ЯКЕ great ЩО work, especially the ЯКЕ greatest achievement of an artist or writer].

Аналіз антонімічних зв'язків номінацій-конституентів відповідного номінативного поля концепту A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ уможливив виділення одразу декількох бінарних концептів. Це зумовлене, перш за все, розмаїтістю номінативного поля концепту A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ, яке представлене лексичними одиницями, що номінують загальне досягнення генія, його внесок, прорив у певній царині тощо. Отже, першим із виокремлених бінарних концептів є FAILURE/НЕВДАЧА/КРАХ, представлений, зокрема, такими номінаціями:

[**failure** – the nonperformance of an assigned or expected action];

[**ffiasco** – something that has failed];

[**catastrophe** – something that has failed; utter failure];

[**destruction** – the state or fact of being rendered nonexistent, physically unsound, or useless];

[**ruin** – physical, moral, economic, or social collapse].

Наступним бінарним концептом виступає ІМІТАЦІЯ/КОПІЯ, представлений, зокрема, такими лексичними одиницями:

[**copy** – something that is made to look exactly like something else];

[**imitation** – something produced as a copy].

Останнім із виокремлених бінарних концептів є INEFFICIENCY/НЕСПРОМОЖНІСТЬ/БЕЗРЕЗУЛЬТАТНІСТЬ, до вербалізаторів якого уналежнюємо, зокрема:

[**uncreative** – lacking originality of thought; not productive of new ideas];

[**unproductive** – producing no results].

Отже, наведені вище бінарні концепти вказують на антонімічні ознаки концепту A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ, а саме: неоригінальність, непродуктивність, невдача. Перейдемо до розгляду структури номінативного поля аналізованого концепту.

На наведеному рисунку медіальна частина номінативного поля виділена курсивом, периферійні ж конституенти наведено меншим шрифтом.

До ядра відповідного номінативного поля відносимо словосполучення *a work of genius*. Виокремлені в ході аналізу словникових дефініцій номінації *genius* у загальних англословникових та синонімічного ряду словосполучення *a work of genius* у тезаурусах номінації уналежнюємо до **медіальної частини поля**. **Периферія номінативного поля** представлена репрезентантами сигніфікативних вузлів, виділених у процесі аналізу словникових дефініцій медіальних конституентів поля.

Висновки. Проведений компонентний аналіз уможливив виділення таких **понятійних концептуальних ознак** досліджуваного концепту A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ:

– продукт інтелектуальних і творчих зусиль (вербалізується, зокрема, такими лексичними одиницями: *concept, idea, theory, artistic work, showing the skill and imagination*);

– надзвичайність (*supreme, masterpiece, masterwork, chef-d'oeuvre, breakthrough, great, achievement*);

– новаторство/оригінальність (*creation, invention, original work, discovery, not known or experienced before, created for the first time*).

Уважаємо їх ядрними у структурі концепту A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ, оскільки вони є понятійними та зафіксованими лексикографічними джерелами.

**Номінативне поле концепту
A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ
у наївній картині світу**

Notable	noteworthy plausible	successful	sudden supreme	thought
Act	device opinion	process principle	artistic	formulated
progress result	magnum opus	masterpiece masterwork	chef-d'oeuvre	scientifically acceptable
not known or experienced before	Breakthrough	achievement	advance	showing the skill and imagination
development of knowledge, technology, or skill	<i>Invention</i>	a work of genius	<i>contribution</i>	after study and experiment
contrivance	Creation		original work	by hard work
inventing	Discovery	artistic work / work of art	creative work concept	by physical or intellectual effort
literature	Production	idea	theory	great / greatest
art / fine arts	intellectual	significant	created for the first time	through the use of imagination

**Рис. 1. Ядерно-периферійна структура номінативного поля концепту
A WORK OF GENIUS/ГЕНІАЛЬНЕ ТВОРІННЯ у наївній картині світу**

Література:

1. Kolegaeva, I., Strochenko, L. Concept GENIUS in its historical perspective. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. № 38 (1). P. 50-55.
2. Smith E. E. Concepts and induction. *Foundations of Cognitive Science* / M. Posner (ed.). Cambridge: CUP, 1989. P. 501–526.
3. Strochenko L. Lexical means of representation of the concept GENIUS in the English language. *International research and practice conference “Modern philology: relevant issues and prospects of research”*: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Baltija Publishing, 2017. P. 113-115.
4. The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. Geeraerts D., Cuycckens H. (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010. 1368 p.
5. Online Cambridge dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 10.01.2024).
6. Online Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 10.01.2024).
7. Online Macmillan dictionary URL: <http://www.macmillandictionary.com/> (дата звернення: 10.01.2024).
8. Online Oxford dictionary URL: <https://en.oxforddictionaries.com> (дата звернення: 10.01.2024).

References:

1. Kolegaeva, I., Strochenko, L. (2020). Concept GENIUS in its historical perspective. *Scientific Journal of Polonia University*. № 38 (1), 50–55.
2. Smith, E.E. (1989). Concepts and induction. *Foundations of Cognitive Science* / M. Posner (ed.). Cambridge: CUP, 501–526.
3. Strochenko, L. (2017). Lexical means of representation of the concept GENIUS in the English language. *International research and practice conference «Modern philology: relevant issues and prospects of research»*: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Baltija Publishing, 113–115.
4. The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. Geeraerts D., Cuyckens H. (eds.). (2010). Oxford: Oxford University Press.
5. Online Cambridge dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/>
6. Online Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
7. Online Macmillan dictionary URL: <http://www.macmillandictionary>
8. Online Oxford dictionary URL: <https://en.oxforddictionaries.com>

РОЛЬ МЕТАФОР У ФОРМУВАННІ ТА РОЗУМІННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Шерстюк Ольга Ігорівна,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри «Філологія»

Одеського національного морського університету

ORCID ID: 0000-0002-0482-2656

У статті досліджується роль метафор у формуванні та розумінні морської термінології в англійській мові. У морській термінології англійської мови метафори відіграють ключову роль у формуванні та розумінні складних концепцій та процесів, пов'язаних із морською справою. Ця термінологія не лише передає технічні аспекти морської діяльності, а й відображає культурні, історичні та соціальні аспекти, пов'язані з морем. Розуміння ролі метафор у морській термінології є важливим як для фахівців у сфері мореплавства та транспорту, так і для лінгвістів та культурологів.

Здійснено класифікацію метафор, виокремлено антропоморфні, зооморфні, колірні, метафори, пов'язані з кораблями, а також біблійні метафори. Аналіз показав, що приблизно 13% вивчених морських термінів ґрунтуються на метафорах та не зазнали детермінологізації. Найбільш поширені серед них – терміни, що базуються на антропоморфних та зооморфних метафорах. Виявлено, що морські терміни, засновані на зооморфних метафорах, не несуть у собі конотацій та не є стилістично маркованими. Також указано, що терміни, що ґрунтуються на колірних метафорах, не пов'язані з традиційним кольоровим кодом англійської мови. Біблійні метафори виконують як номінативну, так і експресивну функції.

Дослідження підкреслює важливість метафор у сприйнятті та розумінні морських понять серед фахівців та широкої аудиторії. Це вказує на значущість вивчення мовних конструкцій для розуміння культурних аспектів морської сфери. Метафори впливають на сприйняття та розуміння морських понять серед фахівців та загальної громадськості через такі механізми, як створення образів, утвердження культурних стереотипів, підкреслення аспектів емоційного забарвлення та формування концептуальних рамок. Розуміння впливу метафор на морську термінологію є ключовим для створення якісного та ефективного комунікаційного середовища у морській галузі. Від розуміння та аналізу метафоричних концепцій залежить якість спілкування у даній галузі людської діяльності. Остаточні висновки підкреслюють потенціал дослідження метафор для розширення нашого розуміння мови, культури та спілкування в морській галузі.

Ключові слова: морська діяльність, метафоричний вираз, культурний стереотип, термінологічна метафора, детермінологізація.

Sherstiuk Olha. The role of metaphors in the formation and understanding of English nautical terminology

The article examines the role of metaphors in the formation and understanding of nautical terminology in the English language. In the nautical terminology of the English language, metaphors play a key role in the formation and understanding of complex concepts and processes related to maritime affairs. This terminology not only conveys the technical aspects of maritime activities, but also reflects the cultural, historical and social aspects associated with the sea. Understanding the role of metaphors in nautical terminology is important both for maritime and transport professionals, as well as for linguists and cultural scientists.

Classification of metaphors was carried out, anthropomorphic, zoomorphic, colour metaphors, metaphors related to ships, as well as biblical metaphors were distinguished. The analysis showed that approximately 13% of the studied nautical terms are based on metaphors and have not undergone determinization. The most common among them are terms based on anthropomorphic and zoomorphic metaphors. It was found that nautical terms based on zoomorphic metaphors do not carry connotations and are not stylistically marked. It is also indicated that terms based on color metaphors are not related to the traditional color code of the English language. Biblical metaphors perform both nominative and expressive functions.

The study highlights the importance of metaphors in the perception and understanding of maritime concepts among professionals and the general public. This indicates the importance of studying linguistic constructions

for understanding the cultural aspects of the maritime sphere. Metaphors influence the perception and understanding of nautical concepts among professionals and the general public through such mechanisms as creating images, establishing cultural stereotypes, emphasizing aspects of emotional coloring and forming conceptual frameworks. Understanding the impact of metaphors on nautical terminology is key to creating a quality and effective communication environment in the maritime industry. The quality of communication in this field of human activity depends on the understanding and analysis of metaphorical concepts. The final findings highlight the potential of metaphor research to expand our understanding of language, culture and communication in the maritime industry.

Key words: *maritime activity, metaphorical expression, cultural stereotype, terminological metaphor, determinization.*

Вступ. Морська термінологія в англійській мові є важливим складником культурного та технічного спадку людства. Як мовний феномен вона не лише відображає складність морської діяльності, а й утілює у собі багатство символів, метафор та ідіом, які допомагають зрозуміти та висловити складні аспекти цього світу. У морській термінології англійської мови метафори відіграють важливу роль у формуванні та розумінні ключових понять та концепцій. Морська термінологія багата на метафоричні вислови, які відображають не лише технічні аспекти мореплавства та навігації, а й культурні та історичні аспекти, віддзеркалюючи багатство морської спадщини та морської культури.

Питання ролі метафор у термінотворенні цікавило як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Наприклад, французький лінгвіст А. Ассаль у роботі «Термінологічна метафоризація» [1, с. 238] акцентує увагу на важливості метафоричного аспекту під час номінації понять. За словами вченого, метафоризація – це необхідний елемент наукової думки. Із Ассаль погоджується італійська дослідниця Мікаела Россі, за словами якої термінологічні метафори є складним та різноманітним явищем і наслідком концептуальних метафор (shared conceptual metaphors) або так званих «конфліктних метафор» (creative conflict metaphors) [2, с. 195]. Подібні метафори важливі ще й тим, що сприяють оформленню та поширенню наукового знання. Когнітивні семантичні теорії зазвичай будуються на аргументі, що лексичне значення є концептуальним. Значення в когнітивній семантиці базується на конвенціоналізованих концептуальних структурах, отже, семантична структура разом з іншими когнітивними доменами відображає ментальні категорії, які люди сформували на основі свого досвіду та дій у світі [3, с. 155].

Отже, дослідження метафор у морській термінології є **актуальним** з огляду на їхню

ключову роль у сприйнятті та розумінні морських понять, що стає усе важливішим у контексті зростаючого інтересу до морських виробництв, розвитку морського туризму та екологічних аспектів морського середовища. Аналіз метафоричних виразів сприятиме як кращому розумінню мовленнєвих конструкцій у цій галузі, так і вдосконаленню мовного спілкування серед фахівців та загальної громадськості, сприяючи розвитку ефективної комунікації та поглибленому осмисленню морської культури і діяльності.

Мета статті полягає у вивченні впливу метафор на формування та розуміння морської термінології в англійській мові. Зокрема, стаття спрямована на аналіз різноманітних метафор, що використовуються для опису морських понять, а також їхнього впливу на сприйняття та тлумачення мовних конструкцій у цій галузі.

Завданнями статті є:

- проведення аналізу різноманітних метафор, що використовуються у морській термінології;
- класифікація метафор за типами та їх систематизування для кращого розуміння їх функціонування;
- вивчення впливу метафор на сприйняття та розуміння морських понять серед фахівців та загальної громадськості;
- розгляд можливих перспектив використання метафор у морській термінології з метою поліпшення комунікації та розуміння морських понять в англійськомовному середовищі.

Матеріали та метод. У рамках морської термінології зустрічається досить значна кількість термінів, в основі яких лежить метафора. У ході дослідження було прийнято рішення розділити їх на низку відповідних категорій.

Перша і найбільша категорія морських термінологічних метафор представлена антропоморфними метафорами, у яких судна

порівнюються з людиною або уподібнюються їй. Увесь спектр антропоморфності втілюється в метафоричних найменуваннях, оскільки людині властиво вимірювати всі форми буття в масштабі свого досвіду і значення, за образом і подобою своєю [4, с. 181].

Серед антропоморфних метафор у морській термінології доречно виділити низку підкатегорій [2, с. 202]. Першу з них становлять терміни, в основі яких лежить порівняння корабля з людиною, завдяки даному порівнянню нематеріальний об'єкт «стає істотою». Як приклад можна привести такі терміни, як *sister ship* – «*a ship of the same class as, and therefore virtually identical in design and appearance to, another ship. Sister ships share an identical or nearly identical hull and superstructure layout, similar displacement, and roughly comparable features and equipment*» і *mother ship* – «*a vessel which leads, serves, or carries smaller vessels, in the latter case either releasing them and then proceeding independently or also recovering them after they have completed a mission or operation*». У першому випадку термін позначає корабель, який за своїм класом, конструкцією і технічним оснащенням практично ідентичний іншому судну. Такі судна розглядаються як родинні, у цьому разі, переводячи буквально, сестринські. У другому випадку йдеться про плавбазу – судно, яке веде або обслуговує більш дрібні судна; тут очевидно порівняння з матір'ю, яка допомагає маленьким дітям. Таким чином, в обох випадках судна уподібнюються людям – матері або сестрі. Іншим прикладом терміна в даній категорії є термін *ship's husband* (агент судовласника, в обов'язки якого входить ведення будь-яких справ, пов'язаних із судном) – «*an agent appointed by the owner of a ship, and invested with authority to make the requisite repairs, and attend to the management, equipment, and other concerns of the ship he is usually authorized to act as the general agent of the owners, in relation to the ship in her home port*». Очевидно, що у цьому разі судно знову порівнюється з жінкою, у якої є чоловік, що вирішує всі виникаючі питання.

Друга категорія морських антропоморфних метафор представлена термінами, заснованими на уподібненні частин корабля частинам людського тіла. Дана категорія досить численна і включає у себе такі приклади:

– *Brow* – *a small curved angle or flanged plate fitted on the outside of the shell of a ship over an air port to prevent water running down the ship's side from entering the open port* (козирок над ілюмінатором).

– *Cheeks* – *the bilgeways, or curve of the bilges* (надялилки у вигляді товстих дощок, прибитих до щогли з боків, нижче топа. Служать для підтримки лонга-салінгів).

– *Throat* – *the forward top corner of a square fore and aft sail; the end of the gaff, next to mast* (верхній галсовий кут; кінець гафеля поруч із щоглою).

– *Head* – *the forwardmost or uppermost portion of the ship; the top edge of a sail* (передня частина корабля, верхня частина паруса).

– *Waist* – *the central deck of a ship between the forecastle and the quarterdeck* (центральна частина судна).

– *Foot* – *the lower edge of any sail; the bottom of a mast* (нижній край вітрила, нижня частина щогли).

Таким чином, наведені вище приклади показують, що у судна крім досить стандартного поділу на головну частину (*head* – голова) та основну частину (*waist* – талія) з'являються *eyebrows* – брови, *cheeks* – щоки і *throat* – горло.

Третя категорія антропоморфних метафор у морській термінології включає у себе терміни, які позначають будь-яку дію/ознаку, що властива людині, але яку приписують судну. Як приклад можна розглянути термін *dressing down* – «*treating old sails with oil and wax to renew them*», що порівнює оновлення вітрил на судні з процесом переодягання. Схожим терміном є *dress overall* – «*to string International Code of Signals flags, arranged at random, from stemhead to masthead, between mastheads, and then down to the taffrail, on a ship in harbor as a sign of celebration of a national, local, or personal anniversary, event, holiday, or occasion*», тобто вивішування на щоглі судна сигнальних прапорів у певному порядку на честь якого-небудь свята або події особливої важливості. У цьому разі корабель ніби «вбирається» на честь значущої події. Не менш цікавим терміном є *squat effect* – «*the phenomenon by which a vessel moving quickly through shallow water creates an area of lowered pressure under its keel that reduces the ship's buoyancy, particularly at the bow. The reduced buoyancy causes the ship to*

'squat' lower in the water than would ordinarily be expected, and thus its effective draught is increased». Цей термін називає явище, за якого корабель за великої швидкості на невеликій глибині «просідає» у воді. Дієслово *squat* в англійській мові означає «присідати»; таким чином, дію, властиву людині, виконує неживий об'єкт. Також показовим терміном є *disabled vessel* – «*a damaged or impaired vessel not able to proceed by its own*». У цьому разі прикметник *disabled*, яке зазвичай використовується за відношенням до осіб з обмеженими можливостями, застосовується під час опису судна, тим самим олюднюючи його.

Четверту й останню підкатегорію антропоморфних метафор у морській термінології становлять терміни, пов'язані з атрибутами людського побуту. Як приклад можна навести такий термін, як *crown* – «*term used denoting the round-up or camber of a deck*» (перегин палуби). Іншим прикладом у даній категорії є термін *umbrella* – «*a metal shield in the form of a frustum of a cone, fitted to the outer casing of the smokestack over the air casing to keep out the weather*» (зонтик над димарем судна). Таким чином, судно набуває таких атрибутів, як парасолька і корона.

Окрім антропоморфних метафор у морській термінології виділяється така велика група, як зооморфні метафори, пов'язані з назвами ссавців, птахів та інших представників тваринного світу. Деякі вчені відзначають, що зооморфні метафори «відносяться до національно-культурної специфіки відповідного народу, оскільки ті знання про світ, які лежать в основі метафор про тварин, мало співвідносяться з науковими даними про реальну поведінку тварин». Дослідники також підкреслюють оціночну функцію даного типу метафор; метафори типу «тварина – людина» несуть чіткі й постійні оціночні конотації. Мета цих метафор – приписати людині деякі ознаки, які завжди або майже завжди мають оціночний сенс, тому що перенесення на людину ознак тварин передбачає оціночні конотації. Самі назви тварин оцінки не містять [3, с. 118].

У випадку з морськими термінами не всі перераховані вище особливості стають очевидними, оскільки часто зооморфна метафора використовується не для позначення людини, а входить до складу терміна, що називає неживий предмет або дію. Проте

зооморфна метафора може бути використана по відношенню до членів екіпажу, як, наприклад, у випадку з терміном *sea dog*, що позначає бувалого моряка. Слід, однак, зазначити, що даний термін займає неоднозначне становище і відноситься скоріше до жаргонізмів, аніж безпосередньо до спеціалізованого поняття, зважаючи на сферу використання та стилістичне маркування. Інші приклади не є настільки неоднозначними і, як було сказано вище, використовуються стосовно неживих об'єктів або дій.

Першу підкатегорію зооморфних метафор у морській термінології становлять метафори, в основі яких лежить порівняння корабля, його елементів чи дій із твариною.

Прикладами є такі терміни [5–7], як:

– *Dolphin* – «*a cluster of piles driven into the bottom of a waterway and bound firmly together for the mooring of vessels*» («дельфін» – структура у воді для швартування суден).

– *Catboat* – «*a cat-rigged vessel with a single mast mounted close to the bow, and only one sail, usually on a gaff*» («кет» – судно з одним вітрилом на самій щоглі).

– *Lame duck* – «*term for disabled vessel that had to fall out of a convoy and thus became easy prey for submarines*» («кульгава качка» – судно, що вийшло з ладу).

– *Turtling* – «*in dinghy sailing especially (but can include other boats), a boat is said to be turtling or to turn turtle when the boat is fully inverted with the mast pointing down to the lake bottom or seabed*» (явище, за якого судно перевертається догори дном).

Друга категорія зооморфних термінологічних метафор представлена термінами, в основі яких лежить порівняння не з твариною у цілому, а з якоюсь її ознакою або атрибутом. Як приклад можна навести такий термін, як *whiskers* – «*spreaders from the bows to spread the bowsprit shrouds*» («вуса» Буш Пріта). Іншим прикладом є термін *crow's nest* – «*specifically a masthead constructed with sides and sometimes a roof to shelter the lookouts from the weather, generally by whaling vessels, this has become a generic term for what is properly called masthead*». Так зване вороняче гніздо позначає спостережний пункт над Марсовим майданчиком фок-щогли.

Таким чином, виходячи з вищенаведених прикладів, можна дійти такого висновку: більшість термінологічних зооморфних

метафор у системі морської термінології не несуть у собі оціночних конотацій і є стилістично нейтральними. Виняток тут становить термін *lame duck*, де негативна оцінка передається за рахунок слова *lame* – кульгавий.

Наступну категорію становлять терміни, що мають у своїй основі колірні метафори. Дана категорія не дуже численна і включає у себе такі терміни, як *black cargo* – «cargo banned by general cargo workers; generally because the cargo is dangerous or hazardous to health» («чорний вантаж», вантаж, який докери відмовляються обробляти), *shipping of green water* – заливання палуби хвилею, *black gang* – «the part of a ship's crew that works in the engine room» (корабельні кочегари). Дана категорія цікава тим, що значення терміна практично неможливо вгадати, спираючись на традиційний культурний код кольору. Так, наприклад, якщо звичайно в англійській мові прикметник *green* – зелений позначає або недосвідченість (*green-hand sailor* – недосвідчений моряк), або явища, пов'язані з екологією (*green movement*), то у випадку з терміном *shipping of green water* реалізовано зовсім інше значення.

Значна кількість метафор, що лежать в основі морських термінів, пов'язані з якоюсь характеристикою судна, його частиною або методом навігації. Ця категорія складна для більш однозначного класифікування, зважаючи на свою різноманітність, і включає у себе такі приклади, як *paper boat* – «boat constructed from light materials, especially thin planks of wood» (малотоннажне судно); *cold ship* – судно, машини якого не запущені; *dead ship* – «a vessel which is unable to proceed under its own power, or to manoeuvre with its own steering gear or to work its own anchors or has any part of the hull structure removed, or under repair which may affect the watertight integrity of the ship» («мертве судно», пароплав із погашеними топками з котлів); *fire ship* – «a military vessel loaded with combustible material, set on fire, and set adrift to destroy enemy ships or fortifications» (корабель, на борту якого знаходяться вибухонебезпечні або займисті речовини); *dead reckoning* – «a method of navigation that estimates a ship's position from the distance run measured by the log and the course steered, with corrections for factors such as tide and leeway» (навігація методом числення шляху) та ін.

Також кілька слів слід сказати про біблійні метафори у зазначеній термінології. Дана категорія метафор є досить поширеною, перш за все в художній літературі, проте нерідко вони використовуються і в професійній мові. Як приклад можна навести такий термін, як *Judas door* – «двері Юди», аварійний лаз у дверях каюти. Тут метафора цілком очевидна і пов'язана з переказом про двері, через які вийшов Юда, щоб здійснити зраду Христа.

Іншим прикладом є термін *apostles* – *either of a pair of upright members flanking and securing the bowsprit of a ship at the bow, often used as mooring bitts* – так звані «апостоли» – дерев'яні бітенге і кнекти на вітрильному судні. Оскільки їх зазвичай буває 12 штук, очевидний натяк на 12 апостолів, найближчих учнів Христа. Цікавий такий термін, як *holy stone*, – «a soft and brittle sandstone that was formerly used in the Royal Navy and US Navy for scrubbing and whitening the wooden decks of ships», у дослівному перекладі так званий священний камінь – шматок пісковика, призначений для того, щоб драїти палубу. Подібну назву породило словосполучення *holystoning the deck* – палубу драїли на колінах, через що дана дія порівнювалася з актом богослужіння. Біблійні метафори в морській термінології становлять відносно невеликий відсоток, але вони вкрай цікаві для вивчення, оскільки тісно пов'язані з культурними уявленнями не одного, а багатьох народів, тобто є транснаціональними. Будь-яка нація, що визнає священний характер Біблії, ймовірно, знайома з її постулатами, основними текстами і притчами, які й стали основою для низки метафор у морській термінології.

Отже, аналіз і класифікація метафор у морській термінології дають змогу глибше вивчити мовну картину світу носіїв англійської мови, а також установити, наскільки вона відрізняється від тієї, що закріплена у свідомості українського народу.

Метафори впливають на сприйняття та розуміння морських понять серед фахівців та загальної громадськості через кілька механізмів:

1. Створення образів. Метафори допомагають створювати візуальні образи або асоціації, які роблять абстрактні поняття більш конкретними та доступними для розуміння [8, с. 92]. Наприклад, уживання метафори

«*Navigating through the stormy seas of life*» створює яскравий образ життєвих викликів, полегшуючи людям сприйняття поняття подолання перешкод.

2. Утвердження культурних стереотипів. Деякі метафори можуть викликати асоціації з культурними стереотипами або ідеалами, які впливають на сприйняття морської термінології [9, с. 75]. Наприклад, метафора «*A sailor's life is full of adventure and freedom*» може зміцнити культурний стереотип про моряків як авантюристичних і вільних духом людей, впливаючи на те, як люди сприймають морський спосіб життя.

3. Підкреслення аспектів емоційного забарвлення. Деякі метафори можуть мати емоційне забарвлення, що впливає на сприйняття морських понять. Наприклад, уживання метафори «*Riding the emotional waves of uncertainty*» висвітлює емоційні злети та падіння, пов'язані з невизначеністю, полегшуючи людям співпереживання цьому досвіду.

4. Формування концептуальних рамок. Метафори можуть допомагати у формуванні концептуальних рамок, які впливають на спосіб, яким люди розуміють та сприймають інформацію про морські поняття. Наприклад, метафора «*Lost in a sea of information*» може створювати уявлення про перевантаження інформацією.

У цілому метафори допомагають людям узгоджувати нову інформацію про морські поняття з уже існуючими концептуальними структурами, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню цих понять.

Результати. У рамках аналізу мовних метафор виявлено антропоморфні, зооморфні, колірні, метафори, пов'язані з кораблями, а також біблійні метафори. Згідно

з дослідженням, серед близько 1 000 досліджених морських термінів приблизно 13% (130 одиниць) мають в основі метафору і не зазнали процесу детермінологізації. Зазначається, що найбільшу частку (37%) становлять терміни, що базуються на антропоморфній метафорі, інші підвиди метафор представлені меншою часткою: зооморфні – 28%, метафори, пов'язані з кораблями, – 17%, колірні – 12%, а також біблійні – 6%. Цікаво, що морські терміни, що базуються на зооморфних метафорах, не мають конотацій та не є стилістично маркованими. Дослідження також указує, що терміни, які ґрунтуються на колірних метафорах, не пов'язані з традиційним кольоровим кодом англійської мови. Найбільш маркованими є біблійні метафори, які використовуються не лише у професійній мові, а й у художній літературі, виконують як номінативну, так і експресивну функції.

Висновки. Проведена класифікація метафор у морській термінології виявила різноманітність та значущість цих мовних конструкцій для розуміння та утвердження понять у морській галузі. Згідно з результатами дослідження, метафори виявилися значущими складниками мовного виразу, що сприяють не лише збагаченню мовленнєвого арсеналу, а й формуванню концептуальних рамок у сприйнятті морських понять. Ураховуючи вплив метафор на сприйняття та розуміння морської термінології серед фахівців та широкої аудиторії, важливо розуміти їхню роль у формуванні культурних та концептуальних уявлень про море, кораблі та морську діяльність загалом. Таким чином, дослідження метафор у морській термінології має значний потенціал для розширення нашого розуміння мови, культури та спілкування у цій важливій галузі.

Література:

1. Assal A. La metaphorisation terminologique. *Terminologie et traduction*. 1994. Vol. 2. P. 235–242.
2. Rossi, M. Terminological metaphors and the nomadism of specialized terms: Some observations on intralinguistic and interlinguistic variation. Chapter 8. In *Multiple Perspectives on Terminological Variation*. 2017. 181–212.
3. Saeed, J.I. *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishing. 2005. 456 p.
4. Leezeberg, M. *Contexts of Metaphor*. Oxford: Elsevier. 2001. 321 p.
5. Smyth W.H. *The Sailor's Word Book*. London: Conway Maritime Press. 2005. 744 p.
6. Cutler D., Cutler T. *Dictionary of Naval Terms*. Annapolis: Naval Institute Press, 2005. 272 p.
7. Palmer J. *Jane's Dictionary of Naval Terms*. L.: Macdonald and Jane's, 2010. 342 p.
8. Андріянова О.Я. Періодизація становлення військово-морської термінології. *Проблеми української термінології*. 2010. С. 91–95.
9. Шепітько С.В., Смирнова М.С., Панова Я.С. Лінгвоперекладацькі характеристики морської термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 9. Т. 2. С. 74–77.

References:

1. Assal, A. (1994) La metaphorisation terminologique. Terminologie et traduction. Vol. 2. P. 235–242.
2. Rossi, M. (2017). Terminological metaphors and the nomadism of specialized terms: Some observations on intralinguistic and interlinguistic variation. Chapter 8. In *Multiple Perspectives on Terminological Variation*, p. 181–212.
3. Saeed, J.I. (2005), *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishing, 456 p.
4. Leezeberg, M. (2001) *Contexts of Metaphor*. Oxford: Elsevier, 321 p.
5. Smyth, W. H. (2005) *The Sailor's Word Book*. London: Conway Maritime Press, 744 p.
6. Cutler, D., Cutler, T. (2005) *Dictionary of Naval Terms*. Annapolis: Naval Institute Press, 272 p.
7. Palmer, J. (2010) *Jane's Dictionary of Naval Terms*. L.: Macdonald and Jane's, 342 p.
8. Andriyanova, O.Ya. (2010) Periodyzatsiya stanovlennya viys'kovo-mors'koyi terminolohiyi. [Periodization of formation of naval terminology]. *Problems of Ukrainian terminology*, pp. 91–95. [in Ukrainian]
9. Shepitko, S.W., Smyrnova, M.S., Panova, Ya.Ye. (2019) Linhvoperekladats'ki kharakterystyky mors'koyi terminolohiyi [Lingu Translation Characteristics of marine Terminology]. *Transcarpathian Philological Studies*, Vol. 9/2, pp. 74–77. [in Ukrainian]

THE FEATURES OF THE USE OF PHRASAL VERBS IN THE ECONOMIC AND FINANCIAL CONTEXT OF PROFESSIONAL ENGLISH

Yablonska Tetiana Mykolaivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of the Department «Philology»,

Odessa National Maritime University

ORCID ID: 0000-0002-6801-8704

Researcher ID: I-532402018

The article deals with the relevance of the use of phrasal verbs in the economic and financial context of professional English. Firstly, the vocabulary of narrowly focused texts replete with terms, terminological phrases, various lexical structures and abbreviations. Secondly, the number of phrasal verbs in modern language is growing and they serve an important function due to their brevity and expressiveness. Thirdly, they are not only characteristic of spoken language because today they are more frequently used than «simple» verbs, which are their synonyms.

The article defines the features of the use of phrasal verbs in the economic and financial context of professional English. To achieve the set goal, the following research methods were applied: descriptive (for a general description of the main features of phrasal verbs in English); contextual-interpretive (to identify the main function of phrasal verbs in English), as well as the method of creating a problem situation with the help of phrasal verbs in English. The author highlights the main features of phrasal verbs in English; identifies the main function of phrasal verbs in English; determines the peculiarities of the use of phrasal verbs (based on the economic and financial context) in English.

It has been proved that phrasal verbs are a very popular and flexible part of the English vocabulary. They occur in informal conversation due to their greater emotional content. It is believed that this is the reason why they should not be used in business speech. However, economists and financiers can no longer do without using phrasal verbs precisely on account of their ability to convey a clearer picture of what is happening in these spheres of activity. In turn, many phrasal verbs can become a full-fledged part of the formal business style of speech. They function in professional vocabulary and acquire a specific semantic meaning depending on the discourse in which they are used. It is necessary to add that not only phrasal verbs but also such a well-known phenomenon as set phrases or idioms deserves our attention and it will be the perspective of our further research.

Key words: professional English, the field of economics and finance, context, phrasal verbs, terms, terminological phrases.

Яблонська Тетяна. Особливості використання фразових дієслів в економічному та фінансовому контекстах професійної англійської мови

У статті обґрунтовано актуальність використання фразових дієслів в економічному та фінансовому контекстах професійної англійської мови. По-перше, лексика вузькоспрямованих текстів насичена термінами, термінологічними словосполученнями, різноманітними лексичними структурами та скороченнями. По-друге, кількість фразових дієслів у сучасній мові зростає, і вони виконують важливу функцію завдяки своїй стислості та експресивності. По-третє, вони притаманні не лише розмовній мові, оскільки сьогодні вони використовуються частіше, ніж «прості» дієслова, які є їхніми синонімами.

У статті визначено особливості використання фразових дієслів в економічному та фінансовому контекстах професійної англійської мови. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження, як описовий (для загальної характеристики основних ознак фразових дієслів англійської мови); контекстно-інтерпретаційний (для виявлення основної функції фразових дієслів англійської мови), а також метод створення проблемної ситуації за допомогою фразових дієслів англійської мови.

Доведено, що фразові дієслова є дуже популярною та гнучкою складовою частиною англійської лексики. Вони зустрічаються у неофіційній бесіді завдяки більшій емоційності. Уважається, що саме через це їх не варто використовувати в діловому мовленні. Проте економістам і фінансистам уже не обійтися без використання фразових дієслів саме через їхню здатність передавати більш чітку

картину того, що відбувається у цих сферах діяльності. Своєю чергою, багато фразеологізмів можуть стати повноцінною частиною офіційно-ділового стилю мови. Вони функціонують у професійній лексичній й набувають певного семантичного значення залежно від дискурсу, у якому вживаються. Варто додати, що нашої уваги заслуговують не лише фразові дієслова, а й таке відоме явище, як сталі вирази або ідіоми, і саме це буде перспективою наших подальших досліджень.

Ключові слова: професійна англійська мова, галузь економіки та фінансів, контекст, фразові дієслова, терміни, термінологічні словосполучення.

Introduction. When dealing with the issue of translation of English-language texts, in particular the translation of specialized English-language texts, first of all, it is worth determining what their features are. It should be noted that these texts in any foreign language have their own lexical and syntactic features. Let us look at these features in more detail in our article. To begin with, it makes sense to dwell on the lexical features of specialized texts. The vocabulary of narrowly focused texts is replete with terms, terminological phrases, as well as the presence of lexical structures and abbreviations. In addition to the use of highly specialized vocabulary and terminology, specialized texts are characterized by the use of commonly used vocabulary, but its quantity is limited. As for phrasal verbs, they have now begun to actively penetrate into professional texts.

In turn, the society as a living organism cannot function without means of information transmission. Language, being just such a means, reflects the realities and traditions of a particular society. In addition, it is worth noting that the language reflects all «cultural and everyday events in the life of the people».

Thus, the most unique and noteworthy phenomenon in the English language are phrasal verbs. Representing stable lexical units, phrasal verbs occupy a special place in the research of linguists. The fact that the number of phrasal verbs in modern language is growing, along with the increasing frequency of their use, proves that they serve an important function due to their brevity and expressiveness.

As it is known, the widespread use of phrasal verbs is one of the most unexpected pitfalls that a foreigner studying literary English stumbles upon when trying to understand live speech. Phrasal verbs are not only characteristic of spoken language. A great number of such verbs have entered the language of the media and the language of various professional communities, for example, lawyers, doctors, managers, economists or financiers. This is explained by the fact that many phrasal verbs have changed «their

identity» over time, that is, they have moved from one stylistic layer to another, acquired new meanings and lost old ones. Some phrasal verbs are more frequently used than «simple» verbs, which are their synonyms. So, analysis of phrasal verbs and the features of their contextual use in English economic and financial texts will be the main aspect of our research.

The aim and objectives of the research. Due to the stated above, the purpose of this research is important and relevant. It is connected with the determination of the features of the contextual use of phrasal verbs in English (based on economic and financial texts). To achieve this aim, it is necessary to accomplish several objectives of the research:

- 1) to highlight the main features of phrasal verbs in English;
- 2) to identify the main function of phrasal verbs in English;
- 3) to determine the peculiarities of the use of phrasal verbs (based on the economic and financial context) in English.

Materials and methods. Such research methods as descriptive (for a general description of the main features of phrasal verbs in English); contextual-interpretive (to identify the main function of phrasal verbs in English), as well as the method of creating a problem situation with the help of phrasal verbs in English.

Discussion. From the point of view of the famous Hungarian researcher K. Lomb, «I like to say that we should study languages because languages are the only thing worth knowing, even poorly» [1, p. 12]. During the analysis of the special literature, especially if it concerns such urgent problems of general Lexicology as the ambiguity of lexical units in the text of any style, most often it is inherent in the artistic style itself, one can see that it is in the context that all certain information for unambiguous understanding is contained the meaning of the lexical units we need and their correct use in the language.

The term «phrasal verb» was first used by English grammarian Logan Pearsle Smith in

the dictionary «Words and Idioms», considering phrasal verbs to be the most striking idiomatic feature of the English language [2, p. 169].

Phrasal verbs are special verbs of the English language, consisting of a meaningful verb and one or more prepositions (rarely adverbs). Their use in spoken language is very common and they also perform a communicative function due to their own dynamism and semantic relations between their parts [2]. Considering the features of phrasal verbs, it is impossible not to mention the ambiguity of many of them. As an example, consider the phrasal verbs to count on and to drive at. The first one «to count on» is translated as розраховувати на когось. It consists of the simple verb count – розраховувати, підраховувати, брати до уваги and the preposition on – на; the same applies to the phrasal verb «to drive at» – натякати. It also consists of the simple verb drive – їхати and the preposition at in the meaning of у, біля. It is also possible to consider the phrasal verbs «to trade in», «to trade with», «to trade off», «to trade (up)on»/«to pay back», «to pay down», «to pay off», «to pay out» and their meanings in various context [3].

They successfully traded (in) household chemicals and detergents together with their partners. – Вони успішно торгували побутовою хімією і миючими засобами разом зі своїми партнерами.

My friends decided to trade in their old car in exchange for buying a new one. – Мої вирішили здати старий автомобіль у рахунок купівлі нового.

They are uneasy with trading off future revenue for easy cash now. – На даний момент їм неприємно обмінювати майбутній прибуток на легкі готівкові гроші.

He recently traded in his Jeep for a red Mercedes. – Нещодавно він обміняв свій джип на червоний мерседес.

Unfortunately, fraudsters traded on the credulity of a client and sold him a low-quality product. – На жаль, шахраї використали довірливість покупця і всунули йому неякісний товар.

The management also refused to give them back pay. – Керівництво також відмовилося повернути їм заробітну плату.

The buyer paid \$7,000 dollars down for gold rings with diamonds. – Покупець виклав сім тисяч доларів готівкою за золоті каблучки з діамантами

We should be able to pay off the debt within two years. – Ми будемо в змозі погасити борг протягом двох років.

Tomorrow they will pay out our wages. – Завтра нам дадуть заробітну плату.

As it is mentioned above, phrasal verbs are a very popular and flexible part of the English vocabulary, especially in colloquial or informal speech. They occur in conversation more often than their equivalents, expressed by a regular verb, due to their greater emotional content. It is believed that precisely because of their emotional fullness they should not be used in official business speech. However, with the increase in the number of phrasal verbs, they are increasingly recognized in other areas, for example, in economic articles. Financiers and economists can no longer do without using phrasal verbs. They help to convey a clearer picture of what is happening in the economic sphere of activity. Therefore, we decided to analyze phrasal verbs in different contexts and understand whether they can become a full-fledged part of an official business or journalistic style of speech. Such phrasal verbs as «to aim for» – «прагнути, ставити собі за мету», «to break up» – «припинити», «to break into» – «заявити про себе, пробитися», «to fill out» – «заповнювати», «to go through» – «опрацьовувати, ретельно розбирати» can find application in any style and are very often found in texts of an economic orientation [4, p. 82]. Let us pay attention to their meaning in the examples given below:

We are aiming for a 50 percent share of the German market. – Ми прагнемо зайняти 50 відсотків німецького ринку.

The firm made up her mind to break up with the old partner because of his stock market manipulation. – Фірма вирішила припинити співпрацю зі своїм давнім партнером через його маніпуляції на фондовому ринку.

Are there new markets you'd like to break into? – Чи є нові ринки, на які б ви хотіли вийти?

It took me several hours to fill out the application form. – Заповнення анкети зайняло кілька годин.

He went through the contract quite carefully, checking all the details. – Він досить уважно ознайомився із договором, перевібивши всі деталі.

Many phrasal verbs implement their dictionary meanings without acquiring new ones in the field

of economics and finance. Such phrasal verbs as «to carry out» – виконувати, проводити; «to equip with» – обладнати; «to focus on/upon» – зосередити увагу на; «to find out» – дізнатися, дізнаватися; «to point out» – вказати, звернути увагу на (помилки); «to put forward» – висунути (ідею, кандидатуру) witness about it [5]. Again, let's give some examples:

I don't understand why I'm being punished for simply carrying out an order from my superior. – Я не розумію, чому мене карають через те, що я просто виконав наказ свого керівника.

At last the fountain has been reconstructed and equipped with LED lighting in different colors. – Нарешті фонтан був реконструйований і обладнаний світлодіодним підсвічуванням різних кольорів.

It will be necessary for everybody to focus on (upon) the topical issues of our research. – Кожному необхідно буде зосередитись на актуальних питаннях нашого дослідження.

Has anyone bothered to find out how much all this is going to cost? – Хтось намагався дізнатися, скільки все це коштуватиме?

She always points out my mistakes in front of the boss to make me look bad. She likes humiliating me. – Вона завжди вказує на мої помилки в присутності керівника, щоб я виглядав погано. Їй подобається принижувати мене.

The proposals that you have put forward deserve a serious consideration. – Пропозиції, які ви висунули, заслуговують серйозного розгляду.

It is also necessary to note a group of phrasal verbs that function in professional vocabulary and acquire a specific semantic meaning, fall into the financial and economic sphere and are influenced by its features. Let us analyze some of them. The verb «to deal with», on the one hand, in common vocabulary is translated as «упоратись/мати справу» and, on the other hand, in the field of economics and finance this verb has a slightly different context as «розглядати проблему або питання/вирішити проблему або питання; вживати заходів». For example:

She can't deal with her brother's bad behaviour. – Вона не може упоратись зі своїм братом через його погану поведінку.

We have dealt with the company for years. – Ми мали справу з компанією протягом багатьох років.

The government must deal with unemployment. – Уряд повинен впоратися з безробіттям. (або вирішити питання з безробіттям)

Can you deal with this gentleman's complaint? – Чи можете ви розглянути скаргу цього джентльмена?

Thus, the key assumption of comparative advantage trade models and theories fell away: even if high technology exports have been growing in developing countries, this does not mean that we deal with similarly dynamic sectors with significant increasing returns. – Таким чином, ми відкидаємо ключове припущення про порівняльні переваги торгових моделей і теорій: навіть якщо експорт високих технологій зростає у країнах, що розвиваються, це не означає, що ми маємо справу зі схожими динамічними секторами з високою прибутковістю [6, p. 10].

The verb «to chip in» in common vocabulary and in informal speech is translated as «втручатись (у розмову, у бесіду)». The same verb in the field of economics and finances also has another meaning, namely «брати участь». For example:

It is indecent to chip in a conversation between adults. – Непристойно втручатися у розмови дорослих.

Other committee members chipped in with suggestions. – Інші члени комітету надали свої пропозиції.

The verb «to drum up» in common vocabulary and in informal speech means «викликати». The same verb in the field of economics and finances has another meaning, namely «просувати; розкручувати бізнес, продажі, обізнаність, клієнтів». For example:

He was trying to drum up some enthusiasm for his idea. – Він намагався викликати ентузіазм з приводу своєї ідеї.

Advertisements should help to drum up some business. – Реклама має допомогти запустити певний бізнес.

The verb «to make up» in common vocabulary and in informal speech is translated as «гримуватися; вигадувати; миритися». The same verb in the field of economics and finances has a slightly different context again. It means «компенсувати». For example:

She made me up like a clown. – Вона нафарбувала мене як клоуна.

Make up your own sentence or even better a story with new expressions. – Складіть власне речення, а ще краще розповідь з новими виразами.

Make up with your friend and clear up all the misunderstandings between you. – Помирися вже зі своїм товаришем і з'ясуй усі негаразди між вами.

She tried to make up for lost time by working extra hard. – Вона намагалася надолужити згаяний час, наполегливо працюючи.

The verb «to take over» in common vocabulary and in informal speech is translated as «захопити» (in metaphorical sense). The same verb in the field of economics and finances has a slightly different context again. It means «брати під контроль/переняти обов'язки». For example:

Inexplicable anger took over him. – Незрозумілий гнів охопив його.

This book will surely take over you. – Ця книга неодмінно захопить твою увагу.

Jane took over as director after Richard retired. – Джейн зайняла посаду директора після того, як Річард пішов у відставку.

Our experts can take over all such responsibilities. – Наші фахівці можуть взяти на себе виконання всіх цих обов'язків.

The same applies to such phrasal verbs as «to ask around», «to bail out» and «to step up», «to stock up» and their meaning in the appropriate context [7].

Ask around and find a company you trust with your possessions. – Поцікавтеся і знайдіть компанію, якій ви довірите своє майно.

(to question, to make inquiries)

The government tried to bail out the struggling airline industry. – Уряд намагався врятувати авіаційну галузь, яка переживає труднощі.

(to help, to provide financial assistance)

We plan to step production up by nearly 75% over the next six months. – Ми плануємо збільшити виробництво майже на 75% протягом наступних шести місяців. (to increase)

The supermarkets are full of people stocking up for the New Year's holiday. – Супермаркети переповнені людьми, які роблять запаси до новорічних свят. (to make supplies)

Thus, as it is mentioned above, there are a large number of phrasal verbs in the English language. Today, their number is constantly growing, and this especially applies to professional English. Even in spite of the fact that they mean certain difficulties for future specialists (especially when it comes to their study and understanding in a certain context), they still attract people with their identity, clarity and brevity.

Results. As a result of the study, the main features of phrasal verbs in English were highlighted; the main function of phrasal verbs in English was identified; the peculiarities of the use of phrasal verbs (based on the financial context) in English were determined. Thus, we can confidently say that each foreign language has its own individuality. The English language in turn is obviously very interesting and multifaceted due to many lexical phenomena. This applies not only to ordinary English, but also to professional English. Phrasal verbs occupy a strong place in professional English and acquire a specific semantic meaning in a particular area of activity. Phrasal verbs are not translated literally, but appropriately for a given context, which in turn confirms the fact that they change their meaning depending on the discourse in which they are used (in our case we are talking about financial and economic discourse).

Summarizing all the above presented, phrasal verbs related to the field of economics and finance should be used in students' speech. The use of phrasal verbs in the appropriate context will help future specialists not only improve their cultural level, but also develop communication skills. That is, the very idea of phrasal verbs expands the ability to build relationships with partners and competitors, correctly understand others, participate in discussions, and delve into all the nuances of the conversation. This is really necessary, since not only phrasal verbs related to a given field of activity, but also such a phenomenon as set expressions or simply idioms also need correct understanding and the ability to use in the right place and, accordingly, the right context. That's why the use of phraseological or set expressions related to economical and financial sphere will be the perspective of our further research.

Bibliography:

1. Kato Lomb. Polyglot: How I learn languages. Translated from the Hungarian by Adam Szegi. Edited by Scott Alkire. TESL-EJ Publications Berkeley, California & Kyoto, Japan, 2008, 215 p.

2. Words and Idioms: Studies in the English Language. Front Cover. Logan Pearsall Smith. London. Constable, 1928, 299 p.
3. Янчук О.С., Залужна О.О. Статус фразових дієслів у сучасній лінгвістичній парадигмі англійської мови. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2021. Т. 1. Вип. 13. С. 197–200. ISSN 2617-0922.
4. Запотічна Р.А. Особливості перекладу англійських фразових дієслів українською мовою в економічних наукових текстах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2021. Вип. 50. Т. 2. С. 82–85. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.50-2.19>.
5. Фразові дієслова в англійській мові: 150+ популярних прикладів, які повинен знати кожен. URL: <https://cambridge.ua> (дата звернення: 15.02.2023).
6. Kattel R. Financial and Economic Crisis in Eastern Europe. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/227454660_Financial_and_economic_crisis_in_Eastern_Europe.
7. Остапенко С.А. English for Finance : навчальний посібник. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2016. 129 с.

References:

1. Kato Lomb (2008). Polyglot: How I learn languages. Translated from the Hungarian by Adam Szegi. Edited by Scott Alkire. TESL-EJ Publications Berkeley, California & Kyoto, Japan.
2. Smith, L.P. (1928). Words and Idioms: Studies in the English Language. Front Cover. Constable.
3. Yanchuk, O.S., Zaluzhna, O.O. (2021). Status frazovyh diyesliv u suchasnij lingvistychnij paradygmi anglijskoyi movy. [The Linguistic Status of Phrasal Verbs in the Modern Paradigm of the English Language]. *Visnyk studentskogo naukovoogo tovarystva Doneczkogo natsionalnogo universytetu imeni Vasylya Stusa*. V. 1. Ed. 13, P. 197–200. ISSN 2617-0922 [in Ukrainian].
4. Zapotichna, R.A. (2021) Osoblyvosti perekladu anglijskyh frazovyh diyesliv ukrajins'kou movou v ekonomichnykh naykovykh tekstah [Peculiarities of English phrasal verbs translation into Ukrainian in scientific and economic texts]. *Naukovyi Visnyk MGU. Serii: Filologiya*. Vyp. 50. Vol. 2, P. 82–85. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.50-2.19>
5. Frazovi diyeslova v anglijs'kij movi: + 150 populyarnykh prykladiv, yaki povynen znaty kozhen [Phrasal Verbs in English: +150 Popular Examples Everyone Should Know]. (Last accessed: 15.02.2023). [in Ukrainian].
6. Kattel, R. (2010) Financial and Economic Crisis in Eastern Europe. *Journal of Post Keynesian Economics*. URL: https://www.researchgate.net/publication/227454660_Financial_and_economic_crisis_in_Eastern_Europe.
7. Ostapenko, S. A. (2016) Anglijskyi dlya financiv: navch. posyb. dlya studentiv spetsialnosti 072 «Finansy, bankivska sprava ta strahuvannya» [English for Finance. Teaching Guide for Students in Finance, Banking and Insurance.] Kryvyi Rig: DonNUET.

Науковий журнал

MODERN PHILOLOGY

Випуск 2, 2024

Коректура • *Н. Славогородська*
Комп'ютерна верстка • *Н. Кузнєцова*

Підписано до друку 01.04.2024 р.
Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 6,51. Зам. № 0424/279
Наклад 100 прим.

Надруковано:
Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.